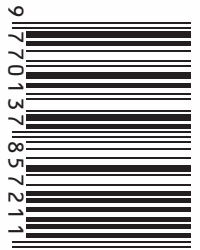

AUŠRA

www.e-ausra.pl

ISSN-0137-8570
Nr indeksu 351806

Nr. 18 (835) 2021 09 16-30 Kaina (Cena) 2,00 zł (VAT 8 %) Tiražas (Nakład) 1000 egz.

JAUNIMO GRETOSE

„ATEITĮ KURIA TRADICIJA“ – **Raimundas Makauskas** 3

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

SKAITMENINIS LIŪDESYS – **Petras Maksimavičius** 5

KULTŪROS BARUOSE

„ANT KALNO GLUOSNYS“. NE TIK APIE ŽOLINIŲ FOLKLORO FESTIVALĮ
– **Aldona Vaicekauskienė** 7

JUBILIEJAI

APIE DAR DU PUNSKO LIETUVIŲ KULTŪROS NAMŲ ANSAMBLIŲ
JUBILIEJUS – **Asta Pečiulienė** 10

ŽMONĖS

TETAJ JULIJAI ATMINTI – **Jurgita Stankauskaitė** 13

KNYGŲ LENTYNOJE

PER VIENĄ PERSONAŽĄ PARODĖ TŪKSTANČIŲ KARIŲ SAVANORIŲ
ISTORIJAS 16

TIKĖJIMAS

DIEVO GAILESTINGUMAS – **Seinų bazilikos vikaras Jaroslav
Kalinovskij** 17

IŠ MŪSŲ PRAEITIS

ŽIUPSNELIS PRISIMINIMŲ APIE PUNSKO ŠPITOLĘ – **Janina Macuko-
nienė** 19

PRELATAS KAZIMIERAS URBONAVIČIUS – **Algimantas Katilius** ... 21

PASKUTINĖJE VIDURINĖS MOKYKLOS KLASĖJE – **Rokiškėnas** 23

SVEIKA GYVENSENA

PUNSKO VALSČIAUS SOCIALINIŲ PROBLEMŲ ĮVERTINIMAS 24

SKELBIMAI

SPAUDA RAŠĖ

LIETUVOS ŽINIASKLAIDA 26

Viršeliuose:

55-asis kapelos „Klumpė“ ir 20-asis tautinių šokių grupės „Vyčiai“
jubiliejus (Virginijos Karčiauskienės nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS

16-515 Puńsk,
ul. A. Mickiewicza 23

tel. / faks. (+48) 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny,
ul. Wileńska 9
tel. / faks. 87 5162 125

Vyr. redaktorė Irena Gasperavičiūtė
Redakcijos sekretorė Alicija Krakauskienė
Stilistė, korektorė Birutė Burdinaitė-Ołów
Techn. redaktorė Aldona Jonušonytė

KORESPONDENTAI: Petras Maksimavičius,
Eugenija Pakutkienė, Jurgita Stankauskaitė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2021-09-28

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos
nuožiūra. Redakcijos nuomonė nebūtinai
sutampa su autorių nuomone.

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita

BS Sejny, ul. Powstańców Sejneńskich 1, 16-500 Sejny
Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
SWIFT / BIC kodas POLU PL PR

Zadanie pn. „Wydanie 24 numerów dwutygodnika
„Auśra” zrealizowano dzięki dotacji Ministra
Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

Projektą „Lenkijos lietuvių tautinio sąmonin-
gumo ugdymas“ iš dalies remia Spaudos, radijo
ir televizijos
rėmimo fondas
(gauta parama per
projekto įgyven-
dinimo laikotarpį
– 8000 eurų).

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Pastarąjį savaitgalį įvyko Lenkijos lietuvių bendruomenės suvažiavimas. Šį mėnesį dvi didžiausios lietuvių organizacijos išrinko savo naujas valdžias. Tai svarbūs įvykiai mūsų, lietuvių, gyvenime. Viskas vyko labai tvarkingai, gražiai, be jokių trukdymų, be didesnių diskusijų. Be išsiskyrusių nuomonių. Labai korektiškai ir mandagiai. Tačiau po suvažiavimo neapleidžia mintis – ar nepasidarėme pernelyg korektiški. Bandydami išvengti kad ir netyčia ką nors pakritikuoti, geriau patylime. Bet ar taip nepratylime svarbių dalykų? Pripriatome gyventi nekritikuojami ir nekritikuodami, bent jau viešai – taip patogiu. Mūsų bendruomenė maža – tikrai lengva būtų užvirtti kaip skruzdėlyne. Beje, pamenu dar visai netolimus laikus, kai nuomonės labai išsiskirdavo ir diskusijos kartais peraugdavo į ginčus, bet gal tik tokiu būdu galima priartėti prie teisingo sprendimo? Visa tai rašau, nes manau, kad nepasinaudojome proga, kuri dabar pasitaikys tik po 3 ir 4 metų – per kitus suvažiavimus. Pavyzdžiui, per LLB suvažiavimą girdėjau žmones užkulisiuose diskutuojant apie Punsko muzikos mokyklą. Pamenu tuos LLB suvažiavimų nutarimus, kuriais Punsko savivaldybė buvo raginama perimti tuomet Suvalkų muzikos mokyklos filialą į savo rankas. Dabar taip ir yra atsitikę. O mes niekas nepaklausėme, kas naujo Punsko muzikos mokykloje. Daug ko neišdiskutavome, daug ko nepaklausėme, pavyzdžiui, kodėl Pasaulio lietuvių jaunimo kongresas priėmė rezoliucijas, susijusias su LGBT+ ir Baltarusijos padėtimi, o ne lietuviybės klausimais. Negi mums neįdomu, ar tai šiandienos mūsų jaunimo pačios svarbiausios problemos? Žinoma, tų neišsakytų klausimų yra žymiai daugiau. Gal vis dėlto atviriau diskutuoti verta?

„Ateitį kuria tradicija“

RAIMUNDAS MAKASKAS

Šių metų du paskutiniai birželio savaitgaliai buvo ypatingi. Mat vyko jau šešioliktasis Pasaulio lietuvių jaunimo kongresas „Ateitį kuria tradicija“. Šešioliktasis, bet pirmasis, vykęs vien nuotoliniu būdu.

Ruoštis šiam renginiui pradėta dar 2020 metų spalį, kuomet Pasaulio lietuvių jaunimo sąjungos (PLJS) ir Lenkijos lietuvių jaunimo sąjungos (LLJS) komandos susitiko bendram „Zoom“ kambaryje ir nutarė, jog reikia pagaliau „kažką su savim daryti“. Greitu metu sudaryta „Kongreso darbštuolių“ grupė, kurioje buvo atstovų iš mūsų krašto, Kanados ir PLJS. Komanda nusprendė:

kad renginys įvyktų, reikia rengti kas sekmadienį susitikimus, kurių metu aptarsime savaitės darbus ir suplanuosime, ką reikia nuveikti iki kito susitikimo. Taip žingsnelis po žingsnelio artėjome prie renginio datos. Mums buvo svarbu, kad susiklosčiusios sąlygos nepaveiktų nutarimų kokybės ir nauja valdyba būtų išrinkta skaidrių, demokratiškų bei anonimiškių rinkimų metu. Tam nusprendėme naudoti „Slido“ platformą, kuri leido apriboti delegatų skaičių tik iki tų, kurie dalyvauja pokalbyje, ir balsuoti anonimiškai priimant nutarimus bei renkant valdybą. Taip pat svarbus buvo dalyvių tarpusavio

Birželio 27 d. XVI-asis Kongresas priėmė PLJS rezoliuciją dėl rezoliucijų dėl palaikymo baltarusių tautai, skirtą tarptautinei pilietinei bendruomenei, siunčiamą tarptautinėms institucijoms dirbančioms už žiniasklaidos laisvę, visuotines žmogaus teises ir demokratinės visuomenės ateitį.

DĖI REZOLIUCIJA DĖL PALAIKIMO BALTARUSIŲ TAUTAI.
Concerning RESOLUTION ON SUPPORT FOR THE BELARUSIAN NATION

Taip/Yes 63

Ne/No 0

Susilaikau/Withhold 0

Įteikiame rezoliuciją

XVI Pasaulio lietuvių jaunimo Kongresas

Birželio 28d., 22:45 Lietuvos laiku, PLJS rezoliucija dėl palaikymo baltarusių tautai adresuotai tarptautinei pilietinei visuomenei, buvo įteikta JAV senatoriui Robertui Jonesui Portmanui, neseniai viešėjusiam Lietuvoje, kuris buvo susitikęs su užsienio reikalų ministru Gabrieliumi Landsbergiu ir Baltarusijos opozicijos lydere Sviatlana Cichanouskaja.

PLJS archyvas

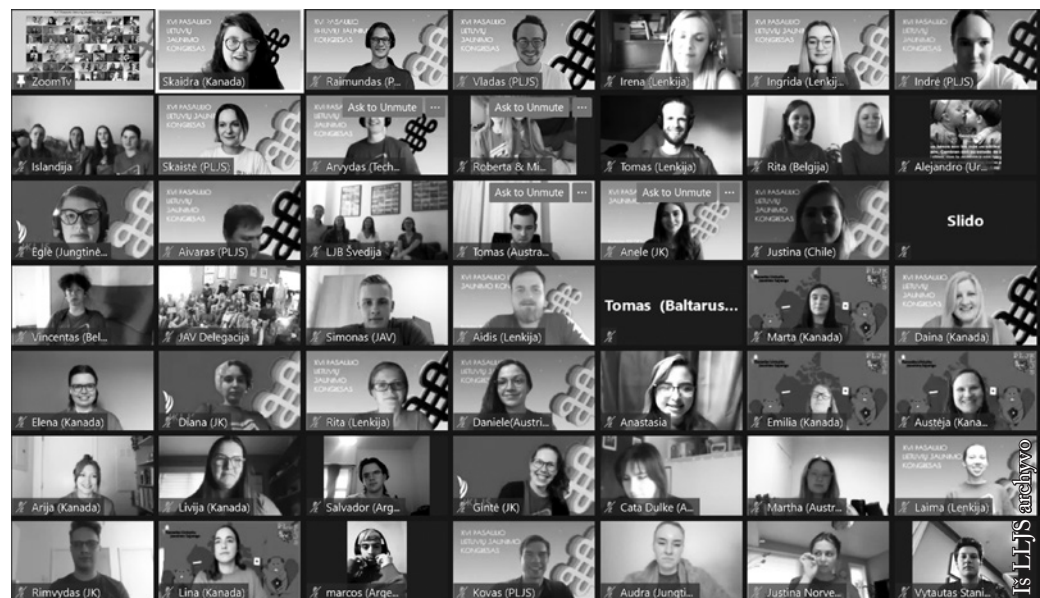
Delegato paketas

LR konsulato Seinuose vadovas ambasadorius R. Motuzas ir sekretorius P. Maksimavičius su LLJS atstovėmis I. Vaznelyte ir R. Vainaitė

bendravimas. Likus savaitei iki renginio visi jie galėjo prisijungti prie „Slack“ kambario, kur galima buvo grupuotis, dalintis nuotraukomis, susipažinti ir bendrauti. Svarbiausiu renginio įrankiu tapo „Zoom“, dėl kurio Kongrese galėjo dalyvauti ne tik delegatai, bet ir jį stebėti visi susidomėjęsiai.

Dėl išankstinio pasiruošimo ir visapusiško komandos įsitraukimo Kongresas prabėgo labai sklandžiai. Jo metu buvo priimta dvidešimt nutarimų, išrinkta nauja valdyba bei kito Kongreso

Kongreso dalyviai

vieta. Taip pat priimtos dvi rezoliucijos. Pirmoji jų susijusi su LGBT+ asmenų lygių teisių užtikrinimu Lietuvoje. Ji buvo išsiųsta Lietuvos Respublikos Prezidentūrai, LR Vyriausybei ir LR Seimo pirmininkei. Antroji susijusi su baltarusių tautos palaikymu. Ji išsiųsta tarptautinėms institucijoms, besidarbuojančioms dėl žiniasklaidos laisvės, visuotinių žmogaus teisių ir demokratinės visuomenės ateities. Taip pat ši rezoliucija buvo įteikta JAV senatoriui Robertui Jonesui Portmanui, neseniai viešėjusiam Lietuvoje, kur jis buvo susitikęs su užsienio reikalų ministru Gabrieliumi Landsbergiu ir Baltarusijos opozicijos lydere Svatlana Cichanouskaja.

Kadangi Kongresas yra ne tik PLJS renginys, bet ir „šeimininkų“ sąjungos šventė, renginio metu LLJS pridėjo keletą labai svarbių akcentų. Visų pirma Kongrese dalyvavo rekordiška 10 asmenų delegacija. LLJS atstovavo Laima Sidarytė, Karolina Petruškevičiūtė, Povilas Vasilčik, Irena Kowalewska, Monika Maršalaitė, Ingrida Vaznelytė, Rita Vainaitė, Tomas Marcinkevičius, Aidis Staskevičius, Raimundas Mankauskas. Kiekvieną iš daugiau kaip šimto dalyvių pasiekė delegato paketas. Jame delegatai rado Kongreso

marškinėlius, lipdukus, Punske nupintą juostelę, truputėlį šiaudų bei pirmąjį Lenkijos lietuvių komiksą „Pyraganos“. Kongreso metu Anastazijos Sidarienės iniciatyva turėjome progą išklausti paskaitos apie mūsų rankose laikomas juostas bei išbandyti savo jėgas rišdami sodus. Galiausiai turime pasidžiaugti PLJS valdybos rinkimų rezultatais. PLJS valdybos narius Aidį Staskevičių ir Raimundą Makauską pakeitė Ingrida Vaznelytė, gavusi didžiosios delegatų dalies palaikymą.

Labai ačiū tariame Skaistei Aleksandravičiūtei už Kongreso projekto koordinavimą ir įgyvendinimą, Arvydui Dapkunui už balsavimo sistemos paruošimą ir administravimą, Andrei Aleksandravičiūtei už informacinę sklaidą ir informacinių paketų supildymą. Dėkojame Anastazijai Sidarienei už įdomias pamokas apie juostas ir sodus, Ritai Vainaiti už delegato paketo logistikos koordinavimą ir visų sudedamųjų elementų suveikimą, Tomui Marcinkevičiui ir jo komandai už darbą su „Pyraganų“ komiksu bei Punsko reklaminio klipo parengimą. Ačiū Irenai Kowalewskai, kuri dirbo su Rita ir Skaiste, už projektų rašymą ir prižiūrėjimą, kad turėtume lėšų savo renginiui. Išspausdinti komiksą ir sukurti reklaminį klipą nebūtų buvę įmanoma be Lietuvos Respublikos konsulato Seinuose įsitraukimo bei visada pagalbos ranką ištiesiančios Punsko savivaldybės. Galiausiai dėkojame LLJS valdybos pirmininkei Ingridai Vaznelytei už veiklų koordinavimą visiems, kurie prisidėjo prie Kongreso organizavimo, dalyvavo ilguose susitikimuose, skaičiavo šiaudelius, karpė siūlus, lankstė marškinėlius ir paaukojo savo laisvą laiką įgyvendinant visus tikslus. Be jūsų nebūtų nieko.

Na o dabar pasiraitytom rankoves ir kimbame į kultūrinės dalies ruošos darbus. Dar kartą susitikti su Kongreso delegatais galėsime jau 2022 m. liepos 21–26 d. Punske ir Varšuvoje.

Skaitmeninis liūdesys

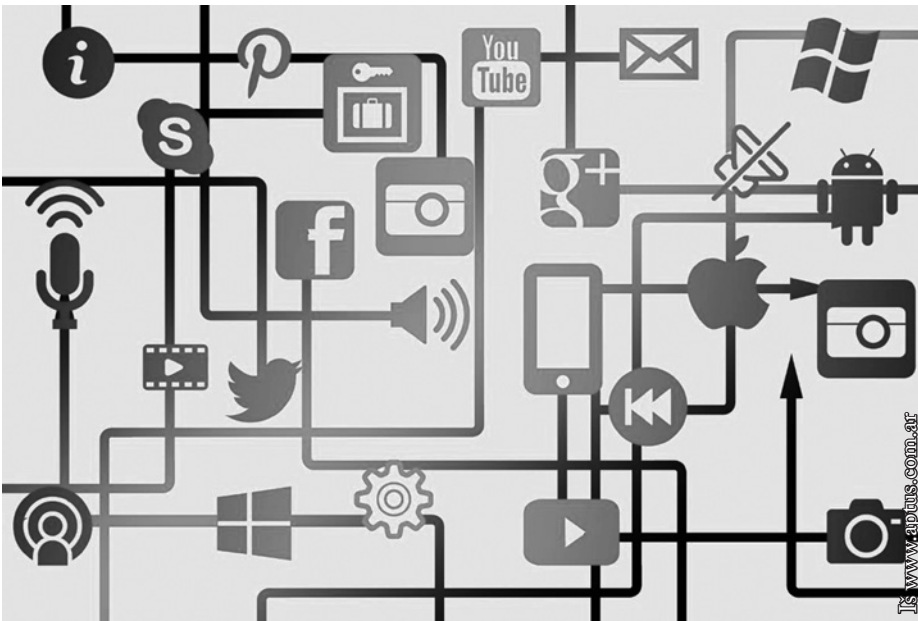
PETRAS MAKSIMAVIČIUS

Neseniai „Aušroje“ rašiau apie vaikus, kurie vis labiau pradeda gyventi virtualioje erdvėje ir ji vis labiau tampa realaus gyvenimo dalimi. Pabėgti nuo to jau nebeįmanoma. Geriau bandyti prisitaikyti. Tačiau prisitaikymas sukelia daug kitų, šiandien gal net iki galo nesuvokiamų, problemų. Šį kartą apie vaikus nerašysiu. Rašysiu apie suaugusius. Pradžioje noriu pasakyti, kad šiek tiek pavydžiu mūsų senjorams, kurie vykstant šiam technologiniam šuoliui išliko gana laisvi ir nepriklausomi nuo galingų informacijos skleidėjų bei nuomonės formuotojų.

Prieš kurį laiką perskaičiau olandų kilmės informacinės visuomenės tyrėjo Geerto Lovinko (Geert Lovink) mintis apie nepaprastai greit besikeičiančią visuomenę. Žinoma, jis kalba apie tai, kaip labai pasikeitė pandemijos metu, kai prasidėjo nuotolinis darbas arba mokymas (-is) sėdint namuose ar kitoje nuošalioje vietoje, ir kaip tai pakeitė žmonių nuotaikas. Mokslininkai jau pradėjo oficialiai vartoti sąvoką „skaitmeninis arba technologinis liūdesys“. Kas tai? Tai žmogaus būseną, kai jis gauna per daug informacijos arba tiesiog yra prislėgtas daugybės darbų, kuriuos reikia greit atlikti. G. Lovinkas įsitikinęs, kad skaitmeninė detoksikacija (apsivalymas) bus sudėtinga, kadangi anksčiau žmonės pailsėti/atostogauti išvažiuodavo prie jūros ar į kaimą ir bent šiek tiek pailsėdavo. Šiais laikais pailsėti yra daug sudėtingiau, nes visi verslo ar darbo reikalai „vyksta atostogauti“ kartu su mumis. Maža to, dalis žmonių ilgą laiką jau ir taip dirbo iš tų vietų, kur paprastai važiuodavo tik kelioms savaitėms – atostogauti.

Popierinę korespondenciją keičia elektroninė. Gal ir gerai, kadangi taupome gamtą, nors tai taip pat ne iki galo tiesa. Daugelis manome, kad tvarkydami reikalus įstaigose (savivaldybėje, banke ir kt.) ir tam reikalui naudodamiesi įvairiomis elektroninėmis priemonėmis, tausojuame gamtinius išteklius, kadangi nereikia popieriaus, kuro laiškam išvežti, klijų, dažų ir kt. Bet retai pagalvojame, jog šių algoritmų ir programų sukūrimui taip pat reikia panaudoti galybę tų pačių gamtinių resursų (elektros energijos, iš žemės gelmių iškasamų brangiųjų metalų, įrenginių, kuriuos reikia pagaminti ir jų veikimą palaikyti). Tačiau palikime tai ramybėje. Grįžkime prie skaitmeninio liūdesio.

Turbūt daugelis pastebėjote, kad gyvenimas pradėjo lyg greičiau tekėti. Tai technologinės revoliucijos pasekmės. Paimkime jau paminėtą pavyzdį. Popierinę korespondenciją pradėjo keisti elektroninis susirašinėjimas. Tokiu būdu informacija greit sukurama ir išsiunčiama. Todėl greit pasiekia adresatą, kuris taip pat turi greit atsakyti. Atrodo, kad viskas puiku! Nebūtinai. Visų pirma korespondencijos ir informacijos kiekis labai padidėjo. Anksčiau įvairūs darbo reglamentai ir kodeksai numatydavo laiką, per kurį įstaigos administracija oficialiai turėtų atsakyti į kreipimąsi. Per mėnesį, dvi savaites, savaitę. Šiandien į elektroniniu būdu išsiųstą paklausimą nieks neatsakinėja per mėnesį. Paklausėjas dažniausiai tikisi gauti atsakymą tą pačią dieną, o geriausiai nedelsiant. Todėl pradėta tobulinti įvairius reglamentus, kurie vis dažniau numato, jog į elektroniniu būdu išsiųstą žinutę reikia

atsakyti per vieną, dvi ar tris darbo dienas, o geriausiai... nedelsiant. Susidaro kurioziškos situacijos, kai remiantis reglamentu galima atsakyti – „dėkojame, žinutę gavome“. Kitą dieną dera mandagiai priminti, kad klausimas sprendžiamas, o trečią, jog sprendimas bus priimtas artimiausiu metu, išnagrinėjus prašymą ir t. t. Ar tai pagreitina problemos sprendimą? Ne. Nes problema realiai nespren-džiama, o tik bandoma suvaldyti informacijos srautus, kurie tokiu būdu ir tampa nevaldomi.

Jau mano minėtas olandų mokslininkas G. Lovinkas kalba apie naujos rūšies žmogaus atsiradimą – „skaitmeninį žmogų“. Nuotolinis darbas ar darbas visą laiką gyvenant „online“ (pasiekiamas visur ir visada) režimu sujungė žmogaus virtualų ir realų gyvenimą. Pasak jo, tai priveda prie to, kad jau nesugebame priimti gaunamos informacijos kiekio, todėl greit pavargstame. Įdomu, jog darbdaviai kiek įmanydami bando apsaugoti nuo galimų darbuotojų pretenzijų. Neseniai pats skaičiau sutartį, kurioje darbuotojas pasižada, kad dirbdamas nuotoliniu būdu pavestas užduotis vykdys tik darbo valandomis (nuo 8 iki 16 val.). Dirbti po darbo valandų arba savaitgaliais galės tik gavęs raštišką darbdavio sutikimą. Manote, kad tai rūpinimasis darbuotojo fizine

ir psichine sveikata? Anaiptol. Darbdavys kaip tik tikisi, kad darbuotojas nuotoliniu būdu dirbs dvigubai ilgiau ir efektyviau. Jis tik teisiškai apsaugo, kad ateityje darbuotojas nepareikštų pretenzijų, jog gaudavo per daug užduočių, kurioms atlikti turėjo dirbti žymiai ilgiau, negu numato darbo kodeksai.

Skaitmeninis liūdesys atsiranda tada, kai pavargstame tikrindami informaciją daugybėje informacijos sklaidimo šaltinių. Įdomu, jog informacijos sklaidimo platformos suprojektuotos taip, kad keltų nuolatinį susidomėjimą. „O juk galima būtų visa tai kitaip sukurti“, – įsitikinęs G. Lovinkas. Tai gi kodėl, nors ir pavargstame žiūrėdami į ekraną, vis vien ilgai spoksime? Kaip tokio elgesio atsikratyti? Išvažiavimas į „kaimą“ nieko neduos. Pakeisti socialinių tinklų ir kitų komunikacijos platformų politikos taip pat greit nepavyks. Jie juk kiekvienais metais savo pelną dvigubina ir to niekada neatsisakys. Mokslininkas pataria sumažinti jų įtaką, o vėliau iš mūsų gyvenimo visai eliminuoti dabartinius principais veikiančius socialinius tinklus. „Tai ilgalaikis darbas“, – sako G. Lovinkas, kadangi ypač Europoje nieks ligi šiol nepasipriešino Kalifornijoje įsikūrusio Silicio slėnio politikai ir net nebando decentralizuoti informacijos teikimo ar apdorojimo.

Ką davė ar ką atėmė naujosios technologijos? Ar gyventi mums šiandien geriau, ar blogiau? Daug kam kyla šis klausimas. Atsakymas nėra paprastas. Komunikuojame greičiau ir patogiau – tai faktas. Randame mums reikiamus (pvz., nusipirkti) daiktus ir nesame kaip anksčiau labai priklausomi nuo šeimos, draugų, net valstybės politikos. Lengviau negu anksčiau galime apsigyventi bet kurioje pasaulio šalyje. Kita vertus, nuotolinis darbas vieniems patinka, kitiems tapo nepakeliamu našta, kadangi reikia dirbti daugiau ir sunkiau. O kas neturi erdvaus gyvenamojo ploto, nelabai ir gali jį paversti biuru ir pasidalinti dar su keliais šeimos nariais, kurie taip pat dirba nuotoliniu būdu ar mokosi.

Ką daro minėtasis G. Lovinkas? Kaip pats sako, nesinaudoja feisbuku. Telefone išjungė pranešimus apie naujai gaunamas žinutes. Taip pajunta realų laiką, kadangi į virtualų gyvenimą įsijungia tik tada, kai pats nusprendžia, o ne kai išgirsta pypsėjimą telefone ar kompiuteryje.

Kokia bus ateitis? Pasak jo, kadaise pradėjusi besiformuoti „internetinė kultūra“ virsta griuvėsiais. Uždaro žmonės į amžinai besitęsiančią dąbartį. Interneto tinklas tai jau nėra vien archyvas, kur galime rasti kadaise paskelbtus straipsnius ar kitą informaciją. Jis per kelerius ar keliolika metų labai pasikeitė. Dabar veikian-ti sistema tiek ištobulinta ir nuolat tobulinama, kad ji bendrauja su mumis čia ir dabar. Greit analizuoja mūsų poreikius, susidomėjimus ir pažada mums greitą dovaną – norų patenkinimą. Niekas interneto vartotojais iš esmės nesirūpina, nebent psichologai, kai žmonės pas juos patenka. Šios politikos kūrėjų pagrindinis tikslas tai rinkodara. Todėl daugelis specialistų, kurie domisi šiomis problemomis, kelia klausimą, ar nereikėtų pradėti ieškoti naujų sprendimų, kurti naujas erdves, kuriose bus galimas kritinis mąstymas.

„Ant kalno gluosnys“. Ne tik apie Žolinių folkloro festivalį

ALDONA VAICEKAUSKIENĖ

*Ant kalno gluosnys,
Pakalnėj šulnys.
Ten stovėjo graži pana
Pati sau viena.*

Jau penkioliktą kartą per Žolines Punske Lenkijos lietuvių etninės kultūros draugija suorganizavo folkloro festivalį. Kiekvienais metais jo tema vis kita. Šiemet organizatoriai pasirinko Lietuvos muziejų kelio siūlomą kalnų temą, skatinančią atidžiau pažvelgti į savo krašto gamtą, jos turtus ir paslaptis. Tai savotiškas tėvynės atradimas. Viskas prasidėjo praėjusiais metais. Festivalis neįvyko, bet tema pasiliko. Buvo pradėta filmuoti apžvelgiant su kamera pagrindinius apylinkės kalnus, kalvas ir piliakalnius. Filmavimo darbų nepavyko užbaigti, nes sutrukdė pandemijos ribojimai.

Kalvų, kalvelių mūsų kraštui gamta nepašykštėjo, todėl pirmiausia ir noriu pasidalinti žiniomis apie savo

„Gimtinė“

krašto kalnus, piliakalnius ir čia slypinčias paslaptis. Tai būtų tik pradžia. Gal šiuos pasakojimus galėtų papildyti ir skaitytojai?

Gyvename mūsų protėvių jotvingių (o gal geriau sakyti – sūduvių) žemės, kur gausu nuostabaus grožio gamtos stebuklų, daugybė kalnų, kalnelių,

ežerų, upių su nuostabiu vandenių mėliu. Tas mėlis turbūt buvęs toks iškalbingas mūsų protėviams, kad archeologai pilkapiuose randa stiklo karoliukų ir kitų papuošalų su ryškiai mėlyna spalva. O gal ir mums ta vandenių spalva kažkaip įsirašė į atmintį, kad aptinkame ją senosiose kraitinėse skryniose, audiniuose ir kituose tautodailės darbuose.

Mūsų protėvių laikus labiausiai primena stūksantys piliakalniai. Jie apdainuoti poetų, aprašyti literatūroje, tapomi dailininkų. Tik užlipę ant Gedimino, Birutės kalno ar Šiurpilio galime labiau pajusti tėvynės – būties, kurioje šiandien gyvename, prasmę. Arčiausiai Punsko, prie pat Lietuvos sienos, stūkso senuosius sūduvių laikus menantis galingas Eglinės piliakalnis. Ne vienerius metus čia buvo atliekami archeologiniai tyrimai, mokslininkams pavyko aptikti nemažai radinių, bet senųjų gyventojų

„Alna“

„Saulalės“ (priekyje)

gyvenimo šydą praskleisti dar gana sudėtinga. Apie piliakalnių buvo rašyta minint Piliakalnių metus.

Gilią mūsų krašto praeitį mena ne tik piliakalniai, bet ir kalvų ar vietovių pavadinimai. Viena iš tokių vietovių tai Svenciškės. Jos turėjo būti susijusios su šventykla, šventu vandens telkiniu, kalnu ar kitu objektu. Dabartiniame Punsko valsčiaus administraciniame žemėlapyje šito pavadinimo jau nerastume. Sumažėjęs gyventojų skaičiui, Svenciškių kaimas buvo prijungtas prie Kalinavo.

Kitas kalnas, o gal greičiau piliakalnis, tai Zervynų kaime esantis Šventikalnis. Gaila, kad tiesiant naująjį kelią „Via Baltica“ dalis piliakalnio nukasta. Iš visos aplinkos galima spręsti ten tikrai buvus piliakalnio, o gal alkakalnio, kad iki šiol išlikęs Šventikalnio pavadinimas. Vietiniai gyventojai sako „Święta Góra“, nes lietuviškai jau nebekalba.

Visai netoli buvusio Svenciškių kaimo, Giluišgiryje, stūkso ypatinga kalva, Barsukalniu vadinama. Pavadinimas labai nesenas ir, matyt, susijęs su barsukais, bet pats kalnas apipintas ne tik legendomis. Atidžiau pasižiūrėję, papėdėje rasime akmenų vainiką. Galbūt čia mūsų protėvių sūduvių buvusi laidojimo

vieta. Barsukalnyje aptiksime turbūt kelis kultūrinius sluoksnius. Yra išlikusi legenda, kad besitraukiant Napoleono kariuomenei čia užklydo vienas iš kareivių, norėdamas pasislėpti su savo nelegaliai pasisavintais turtais. Išgirdęs besivejančius kareivius pasislėpė tankios eglės šakose. Kareiviai nepastebėję prajojo, o besislapstęs sėkmingai išlipo iš eglės ir pasižadėjo, kad čia dar sugrįš ir kaip padėkos ženklą pastatys koplytelę. Savo pažadą tesėjo. Vyresnieji dar prisimena pastato apgriuvusias sienas, o koplytelės pamatai stovi iki

šių dienų. Galime spėlioti, ar Barsukalnyje buvusi krikščioniška šventykla neslepia senosios mūsų protėvių šventvietės. O gal tai buvusi kita ypatinga vieta? Kalno apačioje tolygiai išsidėstę akmenys galbūt mena laidojimo vietą? Šiandien galime tik spėlioti. Žmonės tikėjo, kad Barsukalnis yra šventa vieta, todėl jo teritorijoje nebuvo galima skinti gėlių, laužyti šakų. Mat nusižengusius ištikdavusios nelaimės. Apylinkės žmonės negalėjo paaiškinti, iš kur atsirado tokia pagarba šiai vietai. Apie praėjusio šimtmečio septintąjį dešimtmetį koplytelės akmenys buvo išstumdyti į pakalnę. Tada turbūt buvo užstumtas ir stebuklingas šaltinėlis, prie kurio dar po karo važiuodavo žmonės nusiplauti stebuklingu vandeniu, tikėdami pagysiantys nuo užklupusių ligų.

O kur dar daugybė kitokių kalvų ir kalnelių su ypatingomis istorijomis... Vienas iš kalvų, esantis Seivuose, mena turbūt Sausio sukilimą, nes vadinamas Kartuviakalniu. Pasakojama, kad ten buvo kariami sukilėliai. Esant tokiai gausybei įdomių kalnelių, norėjosi apie juos papasakoti ir kitiems. Taip gimė reportažai su pasakojimais, kurie buvo paskelbti portale www.punskas.pl. Turint tokią turtingą kalvų ir kitų aukštumų

„Šalcinuko“ kapela

Suvalkų vokalinė grupė

kultūrinį klodą, kilo mintis ir festivalį susieti su kalnais, kalneliais. Tuo labiau kad praeitais metais jau dalinai buvo paruošta programa, tik nepavyko jos parodyti.

Ne tik kalnų, bet ir dainų bei ratielių apie juos turime savame krašte nemažai. Labai mėgstama „Alnos“ atliekama daina iš Žagarių ir Durnyčios „Ant kalno gluosnys“. Ja ir buvo pradėtas folkloro festivalis. Nuo seniai visiems patinka taip pat A. Baranausko „Giedu dainelę“, kurios žodžiai labai artimi mums ir festivalio idėjai.

*Kalnai ant kalnų,
O ant tų kalnų –
Kalnai ir maži kalneliai:
Tenai Lietuva
Per amžius buvo,
Kaip sako mūsų seneliai.*

Į festivalį neatvyko ansamblis „Laukys“ iš Vilniaus, kuris norėjo pristatyti savo naujai išleistą kompaktinę plokštelę „Aukšti kalneliai“. Ir vėl koją pakišo pandemijos ribojimai. Labai džiaugėmės, kad dalyvaavo Suvalkų „Sūduva“. Tai ansamblis, kuris šoka, dainuoja ir groja. Organizatorius sužavėjo Alicijos Kraužlytės vadovaujama šokių grupė, Arnoldo Vaznelio – vokalinė grupė ir Vytauto Batvinsko – kapela. Festivalyje taip pat pasirodė „Gimtinė“ su vadove

Angele Bapkauskiene, „Alna“, kurios vadovas Vytautas Batvinskas, ir vaikų bei jaunimo grupė. Šis jaunas kolektyvas keičia vyresniųjų „Saulalių“ grupę ir ne tik dainuoja sutartines, bet nuo praėjusių metų groja kanklėmis. Tai vienintelė grupė šiame krašte, kuri ne tik dainuoja pačias seniausias lietuvių liaudies dainas, įrašytas į Pasaulio paveldo sąrašą ir saugomas UNESCO, bet ir bando įsisavinti patį originaliausią lietuvių liaudies instrumentą – kankles. 2020 metais sėkmingai pasirodžiusi Liublino Jogailaičių mugėje, tęsia savo

veiklą. Šiam ansamblui gyvuoti padeda Arnoldas Vaznelis ir Angelė Bapkauskiene. Mokytis groti kanklėmis nuotoliniu būdu padėjo Laima Proškutė iš Vilniaus.

Puiku, kad pandemijos ribojimai rugpjūčio mėnesį buvo sušvelnėję ir renginys galėjo įvykti. Labai nuoširdžiai norisi pasidžiaugti „Sūduvos“ ansambliu iš Suvalkų. Tai dar labai jaunas, bet veržlus ir pajėgus kolektyvas. Jame – teatralai, šokėjai, dainininkai. Į festivalį atvyko šokėjos, vadovaujamos Alicijos Kraužlytės, ir vokalinė grupė, kurios vadovas Arnoldas Vaznelis. Pastarosios repertuaras įvairus – nuo liaudies dainų iki savos kūrybos. Festivalyje grupė atliko liaudies dainą „Lek gervelą“ (su sava aranžuote) ir grupės „Skylė“ nuotaikingą „Pinaviją“. „Sūduva“ ruošia Suvalkuose „Lietuviškus vakarus“, dalyvauja kituose renginiuose. Repeticijoms renkasi Suvalkų lietuvių darželyje. Dar viena Suvalkų grupelė tai muzikantai, kuriems vadovauja Vytautas Batvinskas. Jie kartu su „Ančia“ renkasi nedidelėse „Vienybės“ klubo patalpose. Reikia tikėtis, kad Suvalkuose suklestėjus lietuvių kultūrinei veiklai ateityje bus susilaukta atskiro kultūros centro.

Suvalkų šokėjos

Apie dar du Punsko lietuvių kultūros namų ansamblių jubiliejus

ASTA PEČIULIENĖ

55-erius metus gyvuojanti kapela „Klumpė“ ir 20-metį tautinių šokių grupė „Vyčiai“ rugpjūčio 28 ir 29 dienomis atšventė savo jubiliejus šventiniu koncertu.

Taip jau susiklostė, kad 2001 m. naujai susibūrusi suaugusių šokėjų grupė prieglobstį rado Punsko lietuvių kultūros namuose (nors pati tuomet ten nedirbau). Man labai norėjosi, kad šokiai scenoje būtų šokami skambant gyvai muzikai. Todėl drąsiai nuėjau pas „Klumpės“ vadovą Joną Zakaravičių ir paklausiau, ar jis pritartų minčiai rengti bendrus gyvos muzikos ir lietuvių liaudies sceninio šokio koncertus. Vadovas šią mano mintį sutiko entuziastingai, ir taip prasidėjo mūsų draugystė. Tada nesvarstėme, kiek „Klumpei“ metų, o kaip ilgai šoks naujai susibūrusi grupė. Ir tik artinantis pirmajam jubiliejui („Vyčiams“ – 5, „Klumpei“ – 40) suvokėme, kad mes ir

gimtadienius švęsime drauge. Toks sutapimas.

„Klumpė“ – viena iš nedaugelio kapelų (net ir Lietuvos kapelų kontekste), gyvuojančių tokį ilgą laikotarpį. Dar vadovas Jonas Zakaravičius buvo išsinagrinėjęs, kad ir pačioje Lietuvoje nėra labai daug kapelų, kurios galėtų pasididžiuoti tokia sukaktimi. O juk 1966-ieji metai Lenkijoje, Punsko krašte – tai dar pats sovietmečio klestėjimas. Apie televizijos imtuvus retas kas galėjo pasvajoti, žinias ar lietuvišką muziką buvo galima išgirsti tik radijo bangomis. Tačiau mūsų krašte buvę gausu kaimo muzikantų. O lietuviai – daininga ir muzikali tauta. Ačiū Dievui, kad šiuo požiūriu mes neatsilikome nuo savo tautiečių, gyvenančių už geležinės uždangos. Kultūros namai jau skaičiavo 10-metį, kai čia dirbęs instruktorius Juozas Kalesinskas sušaukė šio krašto muzikantus kartu pagroti. Istorija labai paini ir

sunkiai atkuriamą. Ne visur vienodai pateikiami faktai. Valento Uzdilos prisiminimuose išlikę, kad į pirmas repeticijas galbūt ir suėjo smuikais grojantys Bronius Bansevicius, Ona Banseviciūtė, Julijonas Babkauskas, Juozas Nevulis, Petras Nevulis bei akordeonu – Juozas Bansevicius (beje, jau visi amžinybėje besiilsintys), bet ilgainiui išliko keturi smuikai: Bronius Bansevicius, Ona Banseviciūtė, Julijonas Babkauskas ir Petras Nevulis, bei vienas akordeonininkas – Juozas Bansevicius. 1967 m., kuomet muzikinį išsilavinimą įgijo Antanas Šliaužys, tuometinis LKN vedėjas Valentas Čėpla paprašė, kad šis imtųsi vadovauti muzikantams. Ir taip prasidėjo nuolatinės muzikantų sueigos. 1967 m. rudenį į kapelą priimtas ir Valentas Uzdila. Vadovas Antanas Šliaužys pamatė, jog vaikinuką traukia muzikavimas, mat jis ateidavo pradžioje tik pasiklausyti grojančiųjų, todėl tarė: „Kad į repeticiją ateini be reikalo, tai gausi mušti būgną, ir ateidinėk su reikalu.“

Trumpai menant „Klumpės“ istoriją reikia pasidžiaugti, kad tai bene vienintelis Punsko lietuvių kultūros namų ansamblis, tiek laiko gyvuojantis be pertraukos. Jis dalyvavęs įvairiuose konkursuose, apžvalgose, festivaliuose. Antai aštuntajame dešimtmetyje savo pasirodymais jau laimėdavo aukščiausias vietas Lenkijos šiaurės rytų regione (Kolne, Pšitočnoje), vėliau ir žyminiam folkloro festivalyje Kazimiež Dolny prie Vyslos. Lietuvai

„Klumpės“ dainininkai

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Valentą Uzdilą atsisveikinant

atgavus nepriklausomybę, atsivėrė keliai ir į Lietuvos miestus. Kapela, nuosekliai dirbdama, nebijojo varžytis ir su šauniaisiomis Lietuvos kapelomis: Nidoje atsirado tarp geriausių „Gero ūpo!“ kapelijų, Rumšiškėse tapo „Duokim garo!“ laidos vicečempione, ne kartą parsivežė labiausiai lietuviškos kapelos titulą ar labiausiai tradicinės kapelos vardą iš žymiausių kapelų švenčių, vykusių įvairiuose Lietuvos kampeliuose. Paskaičiavome, kad per šitiek metų kapela apdovanota arti 30 aukščiausių įvertinimų, už ką Lenkijos kultūros ir tautinio paveldo ministras 2016 m. „Klumpei“ skyrė piniginį prizą. Be koncertuodamas ansamblis aplankė tiek tolimas (Jungtinės Amerikos Valstijos, Kanada), tiek artimesnes (Karaliaučius, Baltarusija, didžioji Lietuvos ir Lenkijos dalis) šalis. „Klumpė“ su vadovu J. Zakaravičiumi du kartus dalyvavo ir Dainų šventėje – Ansamblių vakare. Per visus šiuos 55-erius metus kapela išamžino dviejose garso juostelėse, šešiose kompaktinėse plokštelėse bei dokumentiniame filme. „Klumpė“ gali pasidžiaugti ir nemažu vadovų skaičiumi: 7-erius metus vadovavo Antanas Šliaužys, 11 metų – Jonas

Vaina, 5-erius Valdas Ramanauskas, po 1 metus dirbo Bronius Mūras ir Vytautas Babaliauskas iš Klaipėdos, vos keletą mėnesių Juozas Vilkelis iš Marijampolės, 4-erius metus Vytautas Pečiulis iš Klaipėdos, net 21-erius Jonas Zakaravičius iš Marijampolės ir 2 metus Antanas Maziliauskas iš Patašinės (Marijampolės raj.). Nuo 2020 m. „Klumpei“ vadovauja du asmenys – Artūras Pečkaitis ir Arūnas Lekešys iš Vilkaviškio.

Per 55 metus kapeloje grojo ir dainavo apie 150 ansamblių. Čia „Klumpė“ vėl galinti pasigirti rekordais: 53-ėjus metus jai atidavė smuikininkas, armonikierius, būgnininkas Valentas Uzdila, 49-erius trimitininkas Petras Grigentis, daugiau kaip 40 metų dainuoja Petras Severinas ir Kostas Misiukonis, daugiau negu 20 metų dalyvauja dainininkas Jonas Uzdila, mušamaisiais groja Tomas Staskevičius, akordeonu Dariusz Makauskas.

Šis jubiliejus buvo ir linksmas, ir kartu skaudus „Klumpei“. Būtent jo metu su ansambliu atsisveikino ilgametis dalyvis ir metraštininkas Valentas Uzdila. Paklaustas, kaip galėtų apibūdinti tuos prabėgusius metus, Valentas prabilo: „Jei kas norite,

kad gyvenimas prabėgtų linksmai ir greitai – dalyvaukite kultūrinėje veikloje.“ Mes labai apgailestavome, kad „Klumpės“ gretos neteko tokio žmogaus, tačiau gyvenimas diktuoja savo scenarijų, todėl Valentą Uzdilą palydėjome tokiais žodžiais: „Jūs buvote „Klumpės“ veidas ir siela. Ačiū, kad buvote neatsiejama mūsų dalis, iš Jūsų sėmėmės patirties ir stiprybės, rodėte pavyzdį, kaip mylėti liaudišką dainą ir muziką, kaip puoselėti šias vertybes. Linkime Jums visų pirma geros sveikatos, sugebėti pajusti džiaugsmą, nors kartais būna ir labai sunku, kad Jūsų virkdomos armonikos garsai dar ilgai džiugintų Punsko gyventojus tyliais vasaros vakarais, kad Jūsų gyvenimas būtų ramus ir kupinas saulėtų dienų.“ Šia proga V. Uzdilai taip pat padėkojo Punsko valsčiaus viršaitis V. Liškauskas bei ilgametis „Klumpės“ gerbėjas Jonas Juravičius.

„Klumpė“ į didžiuosius gyvenimo vandenį po koncerto išlydėjo dar du ansamblius. Tačiau jų palydėtojų visai kitokia gaida nuskambėjo. Du šaunūs vaikinai – akordeonininkas Adrijanas Pykys ir klarnetininkas Deividas Senda – pasirinko aukštuosius mokslus Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje Vilniuje: vienas įstojo į akordeono klasę, kitas į garso režisūrą. Šiems jaunuoliams padėkojome už jų muzikavimą ansamblyje. Tikimės sulaukti jų, baigus mokslus, sugrįžtančių į kultūros namus.

Tautinių šokių grupės „Vyčiai“ istorija kiek kuklesnė. Mes dirbame vos 20-metį. Per visą tą laikotarpį „Vyčiuose“ šoko apie 70 dalyvių. Ansambliui vadovavo viena ir ta pati vadovė – A. Pečiulienė. „Vyčiai“ dalyvauja Šokių šventėse Vilniuje, teko šokti lietuvių šokių šventėje Bostone, koncertuoti punskiečiams Kanadoje. Daug išpūdingų akimirkų ansamblis išgyveno užmezgęs draugystės saitus su Alytaus kultūros ir komunikacijos centro kameriniu choru „Varsa“ (vad. V. Simanauskas). Sukūrę bendrą

„Vyčiai“, šokantys „Letuką“

dainų ir šokių ansamblį koncertavome įvairiuose folkloro festivaliuose Meksikoje, Kinijoje, Pietų Korėjoje, Belgijoje, Serbijoje. Iš Serbijos parsivežėme pirmąją vietą. Šiais metais dalyvavome virtualiame lietuvių liaudies sceninių šokių konkurse „Šoka Lietuva 2021“ ir už Lietuvos ribų veikiančių kolektyvų vyresniųjų grupių kategorijoje pelnėme laureato vardą. 20-mečio proga Lenkijos kultūros, kultūrinio paveldo ir sporto ministras „Vyčius“ apdovanojo pinigine dovana.

Šventinio koncerto tikslas buvo supažindinti klausytojus su ansamblių istorija, veikla, pradžiuginti lietuviška muzika, daina ir šokiu, pagerbti ansamblečius ir vadovus. Ta proga kultūros namų fojė surengta nuotraukų ir laimėtų prizų paroda. Buvo eksponuojamos „Klumpės“ kronikos, rodomas filmas apie ansamblį. Labai džiaugiamės, kad ir tokiu sunkiu laikotarpiu visi susitarkėme, išlikome sveiki, stiprūs ir žiūrovams padovanojome gražiausių ir skambiausių dainų bei šokių pynę. Smagu, kad koncerte skambėjo dar ir J. Zakaravičiaus aranžuoti kūriniai bei dabartinių vadovų kūrinių aranžuotės. Po koncerto išgirdome daug gražių atsiliepimų. Tai mums paskata toliau veikti. Savo ruožtu nuoširdžiai dė-

koju visiems „Klumpės“ dalyviams ir vadovams bei „Vyčių“ šokėjams už kartu sukurtą jaukią ir mielą šventę.

Ansamblių gimtadieniai – tai dovanų teikimo metas. Labai džiaugiamės, kad mūsų veiklą remia Lenkijos vidaus reikalų ir administracijos ministerija, kurios dėka galėjome visiems „Klumpės“ dalyviams pagaminti marškinėlius su ansamblio logotipu, o „Vyčių“ šokėjams nupirkti bluzonus. Tuo pačiu norėčiau nuoširdžiai padėkoti Punsko savivaldybei ir projektų koordinatori Onutei Kliučinykienei, kurios dėka

pateiktas projektas Palenkės vadvadijai, o jo rezultatas – trims „Klumpės“ moterims pasiūti dzūkiški tautiniai drabužiai. Jais dalyvės buvo pasipuošusios LKN 65-mečio jubiliejaus bei minėto koncerto metu.

Labai dėkoju visiems, kurie visuomeniškai prisidėjo prie koncerto: Monika Valinčiūtė ir Tomas Senda, buvę „Vyčių“ šokėjai, „Kregždės“ aktoriukai, šauniai vedė koncertą, Vytautas Baliūnas ir Jonas Uzdila parūpino berželius ir šermukšnių žiedų, kad scenoje būtų jaukiau. Jūs, gerbiami žiūrovai, savo buvimu suteikėte mums jėgų ateičiai ir įprasminote mūsų darbus savo gausiais plojimais.

Gera ir miela gyventi Punske, juolab kad patys tą gerį kuriame ir mokame juo dalintis su kitais. Visiems dalyviams dar kartą nuoširdžiai ačiū. Jūs – mūsų kultūros pamatas ir stiprybė. Ačiū visiems, kas mus palaiškote ir linkite mums gero!

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

„Vyčiai“, šokantys „Dabingą“

Tetai Julijai atminti

JURGITA STANKAUSKAITĖ

Teta Ustakienė – taip aš ją vadindavau. Prieš kokį dvidešimtmetį, būdama viena jauniausių Stoskeliūnų giminės iš Kampuočių giminaičių, atsimenu, kad visada jaučiau tetai Ustakienei pagarbą. Nežinau, kodėl toks jausmas mane lydėjo, bet turbūt tam įtakos turėjo jos išskirtinė kalbėsena ir laikysena. Visada man teta atrodė inteligentiška, kilnios išvaizdos moteris. Paūgėjusi, daugiau perskaičiusi knygų ir pažiūrėjusi ne vieną senojo kino filmą, supratau, kad ji man labai primena praėjusio šimtmečio inteligentę. Tokia buvo teta Julija Ustach (Stoskeliūnaitė iš Kampuočių).

Tetos Julijos pavardę šeimoje sulie-tuvindavome. Tai supratau tik prieš kokį dešimtmetį. Gal dėl to, kad niekada kitaip nesakydavome, kaip tik: „bus teta Ustakienė, važiuojam pas Ustakus“. Mūsų, vaikų, suvokimu, Ustakų šeima apsiribodavo teta Julija ir dukra Aldute, kurios, atrodė, visada gyveno tik Seinuose ir niekur daugiau. O teta gyveno ne tik Seinuose. Apie jos sunkiai suskaičiuojamus krausty-musis iš vienos vietos į kitą sužinojau baigusi studijas, kai atsirado daugiau progų leisti į ilgus pokalbius su teta. Kiekvieno susitikimo metu ji papasakodavo vis naujų dalykų, rodos, jos patirčiai ir istorijoms būtų galiojęs begalybės dėsnis. Visuomet kalbėdavome lėtai ir atidžiai, lyg stengtųsi sakinyje klaidos neįvelti. Julija kalbėdavo gražia bendrine lietuvių kalba. Ji labai mažai dzūkuodavo, ne taip, kaip mes. Kol nebuvo susipažinusi su jos gyvenimo detalėmis, nesupratau, kodėl jos brolis (mano senelis Kazimieras) tik dzūkiškai kalba, o iš tetos

Iš kairės antroje eilėje pirma Julija Ustachienė (Stoskeliūnaitė) su šeima

lūpų girdisi švelni, minkšta lietuvių kalba. Niekada jos to nepaklausiau. Galėjau tik numanyti, kad tikriausiai mokslai Lietuvoje, mokytojavimas mūsų krašte ir šeimos kūrimas Lenkijos gilumoje turėjo įtakos jos kalbai ir kalbėsena. Teta Julija nugyveno ilgus 92 metus. Gimusi 1929-aisiais, matė visko – gero ir blogo, todėl jos atminimui šiek tiek atskleisiu Julijos gyvenimo akimirkų rytuose ir vakaruose.

Julija augo 7 vaikų šeimoje. Vyriausia jos sesuo buvo net 21 metais vyresnė už Juliją, jauniausią šeimos narę. Pristavonyse pas Balytus buvusi pradinė mokykla. Ten baigė dvi klases. Po to, sulaukusi devynerių, 1938 m. mokslus tęsė Lietuvoje. Julija yra pasakojusi, kad prieš išvažiudama į Lietuvą labai verkė, apsikabinusi mamą. Visgi tokio amžiaus vaikui dar trūko motiniškos šilumos, bet mokslas buvo svarbus. Puikiai tai

Iš šeimos albumo

suprato jos tėvai, kurie anais laikais prenumeruodami „Vilniaus rytojų“ ir „Saleziečių žinias“ domėjosi pasaulio žiniomis, suvokdami švietimo svarbą, nepriklausomai nuo sunkėjančios politinės situacijos šalyje. Į Dainavėlės kaimo mokyklą nuėjo mokėdama skaityti lietuviškai ir lenkiškai. Rašyti išmoko Lietuvoje, bet iš pradžių su tuo turėjo problemų. Būdama trečiokė, lentoje su klaidom parašė du sakinius. Mokytojas perkėlė ją į antrą klasę, kur „neturėjo ką veikti“, nes rašyti pramoko labai greitai, todėl antrojų mokslas jai pasidarė per lengvas. Deja, per ankstesnes klaidas teko sugaišti vienerius mokslo metus. Įdomiausia yra tai, kad Dainavėlėje mokėsi tik metus. Mokslus tęsė Vištytyje pas kunigą Jurgį Paransevičių (kilusį iš Paliūnų kaimo). Pas ją, trečiokę, ateidavo ketvirtos klasės mergaitės, prašydamos Julijos išspręsti matematikos užduotis. „Kunigas gal pastebėjo, kad esu gabi, todėl pasamdė man mokytoją žydę ir per du mėnesius šeštadieniais ir sekmadieniais ateidavo į kleboniją dėstyti ketvirtos klasės programos“, kad galėtų kartu su ketvirtokais laikyti egzaminą. Egzamino rezultatai nudžiugino ne tik Juliją, bet ir kunigą J. Paransevičių. Julija išlaikė geriausiai iš visų. Ji anksčiau rašė su klaidomis, bet šio egzamino diktantą parašė be klaidų. Kun. J. Paransevičius iš džiaugsmo ją į viršų kilnojo ir ta proga nupirko Julijai bilietą kelionei į Vilnių. Iš vakaro paskambino jai brolis Jonas Stoskeliūnas, dirbantis nevalstybinėje Marijampolės marijonų gimnazijoje, ir pranešė, kad kuo greičiau Julija atvyktų pas jį, nes rusų tankai braunasi į Lietuvą. Artėjant karui, jai nepavyko tinkamai pasinaudoti dovanotu bilietu į sostinę. Kitą dieną po skambučio ji buvo įsodinta į autobusą, vykstantį į Marijampolę, po to įsėdo į traukinį Marijampolėje, važiuojantį į Šeštokus. Iš Šeštokų pėsčiomis parėjo pas Kuosus, pas kuriuos gyveno

Iš kairės antroje eilėje trečia Julija Ustachienė (Stoskeliūnaitė) su giminaičiais

mokydamasi Dainavėlės kaime, o iš ten parėjo namo į Kampuočius.

Situacijai aprimus, Julija sugrįžo į mokyklą, tačiau ne Vištytyje. Jos brolis Jonas nusprendė, kad Julijai geriausiai bus mokytis Alytuje, kur tuo metu dirbo valstybinėje gimnazijoje (Marijampolės marijonų gimnaziją okupavo rusai). Teta mokėsi ketverius metus. Kai parvažiuodavo namo, į Kampuočius, mama jai paruošdavo maisto: rūkytos karkos ar sūrio. Dvylikametė mergaitė pėsčiomis eidavo į Šeštokus, kad pasiektų traukinių stotį. Iš viso jai tekdavo nueiti apie 30 kilometrų. Būdavo, kad minėti Kuosai jos pagailėdavo ir paveždavo. Julijos gabumus mokslams pastebėjo Alytaus mokyklos mokytojai, tačiau čia ir vėl jai koją pakišo Antrasis pasaulinis karas bei suvokimas, kad kažkaip reikės išsilaikyti, už kažką valgyti nusipirkti. Tuo metu patyliukais svajojo apie teisės studijas, bet svajonėms nelemta buvo išsipildyti. Mergaitė buvo gavusi paramos pasiūlymą, kad galėtų tęsti mokslus Lietuvoje, tačiau, kaip pati sakė: „Kaip aš galėjau ant svetimų kur būt?“. Šešiolikmetė Julija ilgėjosi namų, tėvų, brolių ir seserų su vaikais.

Grįžo į gimtuosius Kampuočius. Visgi kelionė namo jau buvo gana sudėtinga ir pavojinga. Eidama pėsčiomis iš Rudaminos, šokinėjo per griovius, slaptėsi nuo valstybės ribas saugančių kareivių. Julija pasakojo, kad buvo priversta pasislėpti Bendorių iš Burokų šuns būdoje. Prasidėjęs karas užbaigė jos kelionę rytuose.

Kampuočiuose septynerius metus dirbo ūkio darbus, eidama koja kojon su visais namiškiais. Mechanizacijos priemonių ūkiuose nebuvo, todėl tokius darbus, kaip antai javų pjovimas dalgėmis ar jų grėbimas grėbliais, reikėjo atlikti rankomis. Judri ir greitai buvo Julija. Sugrėbusi javus per pietus spėdavo agurkus darže palaisyti: „Atveža bačką vandens ir mama liepdama sako: „Eik, Jule, palaistyk“. Jos pasakojimuose apie darbus kaime neteko girdėti didelių nusiskundimų, nes, kaip kalbėdavo, jauni greitai nuovargį užmiršdavo, mirkydami kojas ežere, juokaudami atsisėdę ant kranto, šnekėdamiesi virtuvėje, kurioje pas Stoskeliūnus būdavo ir suaugusiųjų, ir vaikų, ir... prieblandoje besislapstančių partizanų.

1951 m. Julija išitraukė į kultūrinę veiklą, tapo viena pirmųjų „Jotvos“

šokėjų. Ji buvo lietuvių švietimo, lietuviškų mokyklų kūrimosi liudininkė. Kelis mėnesius mokytojavo Valinčių kaimo mokykloje. Ją netrukus pakeitė Juozas Krivonis. Nieko nelaukdama užsirašė į pedagogikos kursus Varšuvoje ir sėkmingai juos baigė, kad galėtų šio krašto vaikus mokyti. Kursų metu Julija aplankė Lenkijos televizijos pirmąją studiją, kurioje tuomet buvo dar tik ruošiamasi pirmajai transliacijai (1952 m. spalį). Teta yra pasakojusi, kad jai buvo sunku įsivaizduoti televiziją, kuomet kaimuose žmonės elektros neturėjo. Klausydama prof. Jano Otrębskio (Jan Otrębski) paskaitų lietuvių kalba, gavo jo pasiūlymą atvažiuoti į Poznanės Adomo Mickevičiaus universitetą atlikti priegaidžių tyrimą. Pasirodo, kad laišką su kvietimu į Poznanę tuo metu gavo ir Julija, ir Juozas Jakimavičius, todėl kelionėn leidosi du mūsų kraštiečiai. Atliktas tyrimas buvo išverstas į lenkų ir vokiečių kalbas. Tyrimo rezultatų pristatymo dieną Julija perskaitė tris pasakas, o J. Jakimavičius uždainavo „Lietuva brangi“. Teta sakė, kad buvo žadėta tyrimo įrašų plokštesle paštu atsiųsti autoriams, tačiau niekada jų nesulaukė. Po to Julija baigė dar keletą kursų. Vienų iš jų organizatorius Lenkijos mieste Bielsk Podliaski buvo pats brolis Jonas Stoskeliūnas. Visa tai prisiminusi, Julija pasakojo su dideliu džiaugsmu akyse, kadangi sulaukė teigiamo atsako į lietuviškai suskambėjusią dainą. Ne pirmą kartą teko girdėti, kad iš šio krašto išvykę lietuviai visada nusiveža ir lietuvišką dainą. Su šia išvyka yra susijęs dar vienas svarbus dalykas, apie kurį neteko sužinoti iš pačios Julijos lūpų, o skaityti buvusios Punsko licėjaus direktorės Marytės Černelienės straipsnyje: „Dėl Punsko licėjaus įsteigimo 1953 metais į Balstogės vaivadijos tarybos prezidiumo Švietimo skyrių kreipėsi lietuvių kalbos mokytojų kursų, kurie vyko Bielsk Podliaski, dalyviai. Jie

rašė, kad visuomenei trūksta pajėgų organizuoti tautinį kultūrinį gyvenimą, kad be licėjaus sustos ir pradinio mokymo lietuvių kalba plėtra, kad licėjus per kelerius metus šią spragą užpildytų. Raštą pasirašė kursų vadovas Jonas Stoskeliūnas ir atstovai Juozas Kubilius, Julija Ustachienė bei Juozas Krivonis.“ Taigi teta Julija buvo tarp tų, kurie matė ir siekė šio krašto lietuvių šeimų vaikams suteikti vidurinį išsilavinimą su dėstomąja lietuvių kalba.

Atėjo laikas profesiniam darbui. Julija įsidarbino Vidugirių mokykloje, kur vyresniesiems dėstė lietuvių kalbą, o I–IV kl. mokiniams visus kitus dalykus, išskyrus lenkų kalbą. Čia susipažino su būsimu vyru Boguslavu Ustachu (Bogusław Ustach). Eidama mokytojos pareigas, baigė Elko pedagoginio licėjaus keturias klases. Penktos klasės neįveikė, nes, kaip sakė, 24 metų ištekėjo už Vidugiriuose pamulto Boguslavo ir susilaukė trijų vaikelių. Visa šeima pasitraukė į vakarus – į Olecko apskrities kaimą Drozdovą, kur Julijos vyras gavo mokytojo darbą. Teta ėmėsi lenkų kalbos ir matematikos mokytojos darbo. Ne vaikus mokė, o suaugusiuosius, kurie turi sunkumų įsisavinti žinias. „Blogiausiai jiems sekėsi lenkų kalba ir rašyba, bet matematikos juos buvo išmokęs gyvenimas. Prisimenu, kaip jiems aiškinau trupmenas. Aš jų klausdavau, kokį rezultatą gausime sudėję vieną antrąją ir vieną antrąją. Juk gausime vieną, o jie niekaip negalėjo to suprasti. Aš padariau taip: surinkau pusbonkius. Puslitrį vieną ir puslitrį kitą. Kai parodžiau jiems, kad sudėjus dvi bonkas po pusę litro, gausime litrą, jie viską suprato. Vaikams taip nedėstyti, tai nepedagogiška, bet suaugusiems, kurie turi problemų su mokslais, yra suprantama“, – prieš keletą metų pasakojo teta Julija. Pramokusi lenkų kalbos, papildomai gavo dėstyti istoriją. Įgijusi neblogos patirties, Ustachų šeima kraustėsi

dar keturis kartus ir kiekvieną kartą į kitą vietovę. Galiausiai apsistojo Sipniave, kur Julija dirbo iki pensijos.

Iš viso teta yra pasakojusi apie įvairiausias per gyvenimą lankytus kursus ir mokymus, siekiant geresnio išsilavinimo, patirties, žinių. Įdomu, kad net ir virėjos bei makramos pynimo kursus lankė, kai Sipniavo mokyklos direktorius pateikė tokį reikalavimą, būtiną užsiėmimams po pamokų.

Julija su šeima tikrai nemažai gyvenime prisikeliavo, bet vis tiek ją traukė gimtasis kraštas. Su vyru įsigijo butą Seinuose, kur tikėjosi visa šeima apsigyventi, tačiau jam mirus sugrįžo tik Julija su jauniausia dukra Aldute. Vyriausioji Teresė jau buvo ištekėjusi, o sūnus Romas mokėsi Balstogėje.

Teta Julytė, kaip ją vadino Vištytyje klebonaujantis J. Paransevičius, iš Kampuočių kraustėsi ir gyveno visokiausiose vietovėse, tačiau visuomet širdis traukė prie artimųjų. Likimas jai padovanojo galimybės bilietą sugrįžti į gimtąjį kraštą ir amžiams atsigulti šalia mylimos mamytės, prie kurios kadaise prieš pirmąją kelionę taip stipriai prisiglaudusi verkė. Julija išliko ištikima savo krašto kultūrai. Kiek pajėgė, tiek dalyvavo įvairiuose lietuvių suėjimuose. Šiomet teta žadėjo atvykti į liepą suorganizuotą „Jotvos“ jubiliejinį renginį, kuriame turėjo būti pasitikta garsiais plojimai. Čia jos laukė žaliuojanti dovana. Deja, likus kelioms dienoms iki šventės teta iškeliavo anapilin. Nepavyko jai į rankas įteikti dovanos, todėl augalėlį teko palikti ant tetos kapo. Julija visą gyvenimą mylėjo augalus. Jos bute Seinuose jų būdavo tiek daug, kad sėdintysis svečių kambaryje pasijausdavo lyg miške. Vietos nedaug, bet visos gėlės augo, džiugindamos šviesias tetos akis. Tikiu, kad aną dieną, kai „Jotva“ šoko Punsko skanseno kiemelyje, Julija ramiai stebėjo augančias savo krašte pamulto šokio kartas.

Per vieną personažą parodė tūkstančių karių savanorių istorijas

Ernesto Kuckailio knygos „Kelionė be bilieto“ pagrindinis veikėjas Bronius Statkus pokario metais keliauja gulago kalinių vagonė. Kelionės metu vis prisimena savo netrumpą kario savanorio kelią.

Vienas pagrindinių knygos akcentų – 1941 metų birželio sukilimo įvykiai Vilniuje. Vienas okupantas keitė kitą, tačiau buvo tas trumpas tarpnis, kai sukilėliai vos per kelias dienas Lietuvoje paaukėjo daugiau nei du tūkstančius gyvybių, kovodami dėl Lietuvos valstybės atkūrimo ir jos Laisvės. Tai trumpas, bet ryškus tarpnis mūsų tautos istorijoje, kurio nevalia pamiršti.

Taip E. Kuckailio knygą „Kelionė be bilieto“ pristatė Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka.

„Šiomet Lietuva šventė 1941 m. birželio sukilimo 80-metį. Prieš porą metų pradėjome vykdyti projektą – sukilimo kovų vietų įamžinimas. Atsekėme daug istorinių faktų. Tampa aišku, kad geriausias įamžinimas – kūrybos raiška ir kitos formos. O vyrai, nors ir tarnauja Lietuvos kariuomenėje, pasižymi kūrybiškumu – ir dainuoja, ir rašo. Jie su džiaugsmu tuos epizodus, kurie yra jų gyvenimo, karybinė duona, gali realizuoti pristatydami grožinę literatūrą, kuri aprašo tikrus istorinius įvykius“, – apie knygos ištakas kalbėjo specialusis knygos redaktorius Sakalas Gorodeckis.

Anot jo, E. Kuckailis kariškių ir tų, kurie domisi karine tematika, gerai žinomas kaip vienas iš rašančiųjų knygų. Tad gal ir nereikėtų stebėtis, kad jam kilo mintis rašyti knygą, kurios veiksmas netyčia pradeda vykti Birželio sukilimo aplinkybėmis

Vilniaus mieste.

„Aš net nežinau, ar tai buvo visai netyčia. Nes pasakojant kario, kuris yra savanoris ir vėliau tampa profesionaliu kariškiu Lietuvos kariuomenėje, o jo, kaip kario, karjera baigiasi partizanaujant pokario partizanų kare, istoriją praleisti tokį epizodą kaip Birželio sukilimas būtų labai neatsakinga. Juk tuo metu daug ir kariuomenės sukilo, kuri jau buvo integruota į tarybinę Raudonąją armiją, ir Šaulių sąjungos narių, ir paprastų piliečių. Be to, šis epizodas man pačiam buvo be galo įdomus“, – teigė knygos autorius.

Jis neslepia, kad rašydamas knygą be galo daug sužinojo. E. Kuckailis sako: rašant taip atsitinka – turi domėtis, ieškoti papildomos informacijos, kai kada rašydamas stringi ir tau trūksta jungčių.

Anot autoriaus, „Kelionė be bilieto“ – grožinis kūrinys, kurį vadintų ne romanu, o karine istorine apybraiža. Dauguma įvykių paremti tikrais atsitikimais, nebent kai kur trūko jungties – tokiais atvejais vienas kitas epizodas buvo sukurtas.

Knygoje aprašomas laikotarpis gana platus: istorija prasideda 1915-aisiais, kai dar vyksta Rusijos imperijos ir Vokietijos karas, o baigiasi 1946-aisiais, kai knygos pagrindinis veikėjas vežamas iš vieno lagerio į kitą.

„Kelionė be bilieto“ – 7-oji E. Kuckailio knyga. „Knygos gija labai ryški, ji parodo visą Lietuvos kario brandos kelią. Faktas, kad pirmi lietuviai, kurie įgijo kompetencijas ir kovojo nepriklausomybės kovas, buvo carinės armijos karininkai. Pirmas epizodas ir yra apie lietuvių

karininkus Rusijos kariuomenėje Pirmojo pasaulinio karo metu ir kaip ta draugystė, santykiai, ryšiai atsiradę – vyrai, stoję į kovą už Lietuvą, o ne už svetimą okupantą.

Birželio sukilimas – ne vien sukilimo momentas. Galime drąsiai pasakyti – tai 80 metų nuo ginkluoto rezistencijos pradžios pasipriešinimo sovietams. Tai mes pamirštame. Tai pirmas atvejis, kai buvo sugriautas naratyvas, mūsų neprietelių istorinis pasakojimas, kad be ginklo pasidavėme sovietams. Mes laimėjome. Tuo mes nesigiriame“, – pristatant knygą kalbėjo S. Gorodeckis.

Pasak jo, pagrindinė fabula – lietuvių, davusio priesaiką Lietuvos Respublikai, parodyta valia priešintis bet kokiomis aplinkybėmis. Knygoje parodomi visi tos kovos už Lietuvos valstybingumą epizodai.

„Stigma, kurią žmogus jaučia nepasipriešinęs ir pamatęs, kaip valstybė prarandama, jis sugeba ją realizuoti ir neturi sau priekaištų gyvenime, kad tuo nepasinaudojo. Tai – geriausias pavyzdys šių dienų kariams, kad jų gali tas pats laukti: turite tam ruoštis ir skirtingomis aplinkybėmis priimti sprendimus kovoti su priešu, kai neaišku, ar jis yra priešas, aiškintis, kas yra priešas.

Manau, Ernestui pavyko parodyti kario išgyvenimą. Kariui matant, kad tavo šalį niokoja priešas ir tu nieko negali padaryti, matyt, yra blogiausias jausmas. Kario tikslas – veikti“, – samprotavo specialusis knygos redaktorius.

Į tai E. Kuckailis atsakė: „Tai priežastis, dėl ko pasirinkau grožinį pasakojimo žanrą. Pats dokumentikos siaubingai nemėgstu, ją naudoju tik

rašydamas grožinę literatūrą. Mano tikslas buvo atskleisti kario charakterį, jo nusivylimus, jo pergales, džiaugsmus. Per vieną personažą parodyti daugybės, galbūt tūkstančių, karių savanorių istorijas.“

Nors knyga ir nestora, operacijų ir įvykių joje gana daug. 1919 m. kovos ties Žasliais, 1939 m. žygis į Vilnių, 1940 m. okupacija, 1941 m. sukilimas, pokario kovos, Plechavičiaus rinktinė.

„Man labai svarbu parodyti emociją, – dar kartą akcentavo knygos autorius. – Kadangi aš pats – karys, dalyvavęs karinėse operacijose, daugeliu atvejų žinau, kaip jaučiasi karys vienoje ar kitoje situacijoje. Tas pirmo šūvio laukimas arba nusivylimai operacijai nepavykus, stresas, baimė, rūpinimasis bičiuliais, kurie yra šalia, mums tai labai gerai pažįstama. Mano knygos herojus – viršila, daugiau atsakingas už save ir artimiausią padalinį.“

Kaip teigė S. Gorodeckis, knygos mintis buvo parodyti viršilos išgyvenimą, kad jis be šūvio turėjo užleisti sostinę sovietams. Taip švelniai tariant atveriami istorijos klodai, kurie buvo užbetonuoti ir pamiršti.

Vilniaus sukilimo epizodas – apie tai, kad čia kovėsi apie tūkstantį sukilėlių ir per vieną dieną užėmė Vilnių be jokio vokiečių įsiterpimo, tikriausiai nugalėjo dvi ar tris divizijas, o ta proga vokiečiai sugebėjo apsupti Minską ir likviduoti sovietų Vakarų frontą bei atverti kelią į Maskvą. „Apie tai mūsų populiarioji istorinė aplinka net nenori žinoti. Jei tą epizodą žiūri kariškiai, jie aiškiai mato indėlį tų sukilėlių, kurie galbūt veikė lokaliai, bet sugebėjo pasiekti strateginį rezultatą, kuris lėmė pokyčius viso karo metu“, – komentavo S. Gorodeckis. Jis džiaugėsi, kad E. Kuckailis į knygą įtraukė ir šią strateginio lygmens liniją.

Dievo gailestingumas

SEINŲ BAZILIKOS VIKARAS JAROSLAV KALINOVSKIJ

Hebrajų kalbos žodžio „gailestingumas“ šaknis siejama su žodžiu „iščios“. Jis primena galingą motinos ar tėvo atsidavimą, meilę savo vaikelui. Kokia didi Dievo meilė mums, jei Jis savo meilę apreiškia kaip visa įveikiančią, visa apimančią motinos meilę vaikui! „Ar gali moteris užmiršti savo mažylį, būti nešvelni savo iščių sūnui? Net jeigu ji ir užmirštų, aš tavęs niekad neužmiršiu“ (Iz 49, 15).

Dievo meilė ir Jo gailestingumas nėra nauji apreiškimai žmonijai – apie tai kalbama kone kiekviename Šventojo Rašto puslapyje. Pasaulio sukūrimas ir Jo globa, kurią vadiname Dievo Apvaizda, o ypač Dievo Sūnaus įsikūnijimas, žmonijos atpirkimas ir jos išganymas yra vientisas Dievo meilės ir gailestingumo pasireiškimas: nuo pat gimimo esate mano našta, išlaikiau jus nuo pat vaikystės. Liksiu vis tas pats, kai jūs pasensite, kai jūs prazilsite, nešiosiu ir tada. Aš – tas, kuris nešiojau, aš – tas, kuris nešios, aš – tas, kuris jus neš ir

išgelbės (Iz 46, 3–4).

Nė viena Dievo asmeninė savybė žmogui niekada nebuvo tokia svarbi kaip Jo gailestingumas: Viešpats yra gailestingas ir mylintis, lėtas supykkti ir kupinas ištikimos meilės (Ps 103, 8); geras kiekvienam yra Viešpats ir gailestingas visiems savo kūriniams (Ps 145, 9); užjaučias ir gailestingas yra Viešpats, Jis atleidžia nuodėmes, Jis padeda nelaimėje (Sir 2, 11).

Be paliovos skleidėsi Dievo gailestingumas. Dievas nė akimirką neapleido savo tautos. Dar tada, kai maištavome ir nusidėjome, Jis pažadėjo mus atpirkti (plg. Pr 3, 16). Jis liko su savo tauta amžiams tekant, ją perspėdavo, primindavo sandorą, savo meilę ir išganymą. Net leisdamas Šventyklą sulyginti su žeme ir tautą ištremti, Dievas liko su ja ir stiprino ją pažado žodžiu (plg. Ez 36, 25–28) ir paguoda (plg. Iz 40, 1–2).

Kiekvieną įvykį – palaiminimą ar nelaimę, nepasisekimą ar sėkmę – Dievas panaudoja vykdydamas tobulą savo sumanymą. Visa veda

Gailestingąjo Jėzaus paveikslas

į vieną tikslą – visišką Dievo gailingumą apreiškimą. Dievo Sūnus prisirišė kūną ir su tobulu klusnumu bei nuolankumu paaukavo save kaip auką už nuodėmes, kad mes nebūtume sudarkyti ir atskirti nuo Jo. Jis ne tik mirė, Jis buvo Tėvo prikeltas ir visiems žmonėms išliejo prisikėlimo malonę. Mes būsime prikelti su Juo.

Dievo gailingumas yra kur kas didesnis už Jo teisingumą: Jo įniršis tetrunka akimirka, o Jo gerumas tęsiasi visą gyvenimą (Ps 30, 6); garbinkite Jį ir dėkokite, nes Jo gailingumas tveria per amžius (Dan 3, 90); Viešpatie, tavo gerumas siekia dangų (Ps 36, 6). Dėl to atgailaujantys ypač gali tikėtis Dievo gailingumo: esu maloningas Dievas, lėtas pykti, kupinas gerumo ir ištikimybės, lydintis gerumu lig tūkstantosios kartos, atleidžiantis kaltę, nusižengimą ir nuodėmę (Iš 34, 6–7); koks didelis yra Viešpaties gailingumas, atlaidumas pas Jį grįžtantiems (Sir 17, 29); pulkime į rankas Viešpačiui, bet ne mirtingiesiems, nes tolygus Jo didybei yra Jo gailingumas ir tolygūs Jo vardui Jo darbai (Sir 2, 18); Viešpaties gailingumas – visiems žmonėms (Sir 18, 13).

Naujajame Testamente tiesiogiai apie Dievo gailingumą kalbama mažiau, nes čia pasakojama apie didžiausią Jo gailingumo apsireiškimą – Dievo tapimą žmogumi. Kristus – tikras Dievas ir tikras Žmogus – gailisi ir užjaučia vargstančius ir kenčiančius: ateikite pas mane visi, kurie alkstate ir esate prislėgti, aš jus atgaivinsiu (Mt 11, 28); matydamas minias, Jis gailėjosi žmonių, nes jie buvo suvargę ir apleisti lyg avys be piemens (Mt 9, 36). Kai išlipo į krantą ir pamatė daugybę žmonių, Jėzui pagailo jų, ir Jis išgydė jų ligonius (Mt 14, 14). Jono mokiniams Jis paliepė: Keliaukite ir apsaugykite Jonui, ką esate matę ir girdėję: aklieji praregi, raišieji vaikščioja, raupsuotieji apvalomi, kurtieji girdi, mirusieji prikeliama, vargdieniams

skelbiama geroji naujiena (Lk 7, 22).

Jėzus guodžia nuliūdusius ir jų pasigaili: prikelia viengimį našlės sūnų, užjaučia ligonius, pats juos gydo ir apaštalams suteikia šią galią: gydykite ligonius, prikelkite mirusius, apvalykite raupsuotuosius, išvarinėkite demonus. Dovanai gavote, dovanai ir duokite! (Mt 10, 8). Ypač Jėzus gailingas atgailaujantiems nusidėjėliams: aš atėjau ne teisiųjų šaukti, o nusidėjėlių (Mk 2, 17). Įvairiais palyginimais, pvz., apie gerąjį ganytoją (Jn 10, 1–18), prarastą avį (Lk 15, 3–6), gailingąjį samariatį (Lk 10, 30–37), prarastą drachmą (Lk 15, 8–10) ir kitais, Jis aiškina, kad žmogaus Sūnus atėjo ieškoti ir gelbėti tų, kurie buvo žuvę (Lk 19, 10). Na, o kalbėdamas apie sūnų palaidūną Jėzus kiekvienam parodo kelią į visada mūsų laukiančio gailingąjo Tėvo glėbį (Lk 15, 11–32).

„Dievas yra gailingumas. Jis su mumis elgiasi gailingai. Gaudami Jo gailingumą ir mes galime liudyti gailingumą. Priėmę Jo gailingumą galime ir turime daryti taip, kaip Jis.“

Dykuma yra būtent ta vieta, kurioje Jėzus pajuto Dievo Tėvo gailingumo skonį. Dykumoje mes galime patirti, kad Dievas nerodo pirštu į nė vieną, bet išskečia rankas, kad mus apkabintų. Panašiai kaip tikėjimas, taip pat gailingumo apkabinimas turi didėti, nes jis nėra statiška tikrovė. Taip pat šiandien esą gundymų, ne tik materialinių, bet ir tų, kurie smogia į gilumą: beprasmybė, beviltiškumas, savęs aukštinimas ir ypač atitolimas nuo Dievo. Atraskdami dykumą, kaip gailingumo vietą, galėsime suprasti, jog gailingumas yra ne kas kita, kaip vienas Dievo vardų. Dievo gailingumas nieko neatmeta, jį reikia priimti su nuolankumu.

Dievo ištikimybė ir šiandien mus nuolat lydi, pasakė 2000 metais Jonas Paulius II, kartu prisiminęs, kad Dievo apvaizda ypač susiejo

Faustinos Kovalskos (Faustyna Kowalska) gyvenimą su keturiais miestais: Varšuva, Plocku, Vilniumi ir Krokuvu. Šv. Jonas Paulius II pridūrė, kad šventoji Faustina Kovalska yra šių miestų dangiškoji globėja, ir pavedė jų gyventojams ypatingai rūpintis Dievo gailingumo apaštalavimu. Prie žmogaus vargo pasilenkiančio Dievo gailingosios meilės žinia tebūna kiekvienam neišsemiamas vilties šaltinis ir kvietimas veiksmingai paliudyti meilę broliams. Popiežius Jonas Paulius II Faustinos Kovalskos kanonizavimo Mišiose, be kita ko, dalijosi samprotavimais apie žmonijos ateitį žemėje. Mums neskirta to žinoti, sakė popiežius, tačiau yra aišku, kad šalia pažangos netrūks skaudžių išgyvenimų. Tačiau Dievo gailingumo šviesa, kurią Viešpats tarsis norėjo sugrąžinti pasauliui per šv. Faustinos Kovalskos charizmą, apšvies žmonijos kelią į trečiąjį krikščionybės tūkstantmetį. Trokštu jos kanonizavimo aktu perduoti Dievo gailingumo žinią naujajam tūkstantmečiui, kad visi žmonės mokytųsi vis geriau pažinti tikrąjį Dievo ir brolių veidą.

Žvelgdami į Dievą ir suderindami savo širdies plakimą su Jo tėviškąja širdimi tampame galinčiais žvelgti į brolius naujomis akimis, su malonės, dalijimosi, dosnumo ir atleidimo nusistatymu. Visa tai yra gailingumas.

Dievo Motinos Gailingumo seserų kongregacijos vienuolė ses. Faustina Kovalska 1933–1936 m. gyveno Vilniuje, čia patyrė mistinių regėjimų, pagal kuriuos, jai pačiai prižiūrint, vilnietis dailininkas Eugenijus Kazimirovskis (Eugeniusz Kazimirowski) nutapė garsųjį Gailingąjo Jėzaus paveikslą, čia ji užrašė ir Jėzaus per regėjimus paskaituotą, visame pasaulyje iš Vilniaus paplitusį Dievo Gailingumo vainikėlį.

Žiupsnelis prisiminimų apie Punsko špitolę

JANINA MACUKONIENĖ

XIX a. pabaigoje, 1886 metais, kunigo Simono Norkaus pastangomis Punske buvo pastatytas, šiuolaikine terminologija kalbant, socialinis pastatas, kuriame galėjo prisiglausti bažnyčios tarnautojai, beglobiai vieniši seneliai ar šiaip ligoti neįgalūs žmonės, benamiai, kuriais nebuvo kam pasirūpinti. Dažniausiai tokie asmenys pagal išgales patarnaudavo bažnyčioje. Punsko špitolė buvo gana didelė, sutalpindavo nemažai žmonių, o jos išlaikymu, kaip ir kitų parapiinių špitolių, rūpindavosi klebonas. Laikui bėgant medinis pastatas apiro ir neatitiko šiuolaikinio gyvenimo standartų. Jo išorė taip pat nepuošė Punsko bažnyčios aplinkos. Šiuo metu ne tiek parapijos, kiek privačių rėmėjų Zimnickų (kilusių iš šio krašto ir dabar gyvenančių Kanadoje), taip pat savivaldybės pastangomis vykdomas pastato remontas, tiksliau sakant, visiškas jo perstatymas ir vidaus sumoderninimas, kad galėtų pagal šiuolaikinius sanitarinius reikalavimus vėl tarnauti socialinės paramos reikalaujantiems žmonėms.

Šios gražios investicijos baigimo proga, manau, punskiečiai parašys išsamų darbą, kuriame pristatys nemažą pusantro šimto metų veikusios špitolės istoriją ir jos gyventojus. Kai kurie iš jų tapo Birutės Jonuškaitės prozos personažų prototipais, bet grožinė literatūra nebūtinai turi atskleisti istorinę tiesą. Aš savo trumpame straipsnelyje taip pat nepajėgi atskleisti nei istorijos, nei špitolės gyventojų asmenybių ar gyvenimo sąlygų. Tiesiog noriu pasidalinti iš vaikystės išlikusiais prisiminimais.

Punsko špitolė ir bažnyčia apie 1914 m.

Špitolės mano vaikystės laikais ir, žinoma, anksčiau turėdavo dar vieną paskirtį – tai buvo užveigos vieta toliau gyvenantiems parapijiečiams. Prieš eidamos į bažnyčią moterys čia užeidavo žiemą pasišilti, palikti viršinę (didelę skarą, kuria apsisupdavo keliaudamos vežimu ar rogėmis), vyrai kartais špitolėje pasidėdavo vertingesnes arklių pakinktų dalis ar burkas (tai ilgas su vilna austas apsiaustas, kuriuo ant striukės rengdavosi vyrai, važiuodami rogėmis esant dideliems šalčiams); guminius ar kitokius batus čia palikdavo tie, kuriems tekdavo keliauti pėsčiomis per purvyną. Merginos užsukdavo prieš eidamos į bažnyčią, kad pasišukuotų ar šiaip pasigražintų. Užeidavo, atrodo, tie, kurie neturėjo miestelyje gyvenančių kitų artimesnių bičiulių ar

giminaičių. Čia užsukti buvo patogiu, nes špitolės pastatas prie pat bažnyčios, o šalimais žmonės pasistatydavo vežimus, pririšdavo arklius. Dar visai neseniai, jei gerai atsimenu, buvo išilgai pastato geležinis barjeras, prie kurio būdavo rišami arkliai. Dažniau špitolėje besilankantieji gerai pažinojo jos gyventojus ir juos šiek tiek paremdavo visų pirma maistu.

Aš su seserimis, mama ar draugėmis į špitolę užeidavom žiemą pasišilti ar pasitaisyti šukuosenas, kai atvažiuodavom autobusu į bažnyčią, o iki rytinių šv. Mišių dar likdavo daugiau kaip pusvalandis. Ilgus metus šiuo autobusu sekmadieniais žmonės nuo Vidugirių važiuodavo į rytines pamaldas. Prisirinkdavo tiek keleivių, kad iš Seivų stotelės mūsų kartais net nepaimdavo. Mat

autobusas būdavo jau perpildytas. Iš pradžių nelabai patogi ši transporto priemonė būdavo vien dėl to, kad Punske išlipdavom jau 7.45 val., o pamaldos prasidėdavo 8.30, taigi žiemą, kai bažnyčioje labai šalta, reikdavo tą laiką praleisti kokioje apšildytoje patalpoje. Kai kas būtent dėl to ieškodavo prieglobsčio špitolėje. Neatsimenu, kelintais metais (tikriausiai dar prieš 1980-uosius) parapijiečių nuo Vidugirių pageidavimu dėl minėtos priežasties pakeista rytinių pamaldų atnašavimo valanda. Jos prasidėdavo 8.00, tai iš stotelės jau eidavome tiesiai į bažnyčią.

Špitolėje buvo keletas butų. Nuo grindinio pusės, atrodo, buvusios dvejios durys. Pro vienas iš jų buvo galima įeiti pas visiems gerai pažįstamą Gendrutę, kuri, kažkada buvusi gražuolė, ir senatvėje mėgo puoštis, vaikščiodavo aukštakulniais batais, dažnai su skrybėlaite. Tam tikru metu ji buvo prisijaukinusi varną. Iš tos pačios pusės gyveno dar kažkoks vyras. Būtent šiuos du žmones atpažinau vienoje mūsų kraštiečių apysakoje, nors tikrų šių asmenų biografinių duomenų turbūt ten nerasiu. Butuose, esančiuose iš minėtos pusės, aš turbūt niekada nesu buvusi. Tačiau dažnokai lankiausi kitoje, nuo ežero pusės, esančioje patalpoje.

Čia, dideliame kambaryje, buvo penkios (gal keturios?) lovos ir tiek pat gyventojų – pagyvenusių moterėlių. Buvo ten taip pat viryklė, stalas ir kupaiai, kurių vienas arčiau durų. Čia dar buvo likę kažkiek erdvės, kur tilpdavo gal iki dešimt užėjusių pasišildyti žmonių. Prie to kuparo arba ant jo pasilikdavome ir savo daiktus. Viena iš to buto gyventojų buvo Marytė. Jai kartais mama liepdavo nunešti sūrį ar šiaip kokio maisto. Kitų gyventojų, kurios dažniausiai mums užėjus dar būdavo lovoje, net neišidėmėdavome. Jos į mus nekreipdavo dėmesio,

o mes joms stengėmės netrukdyti.

Kiek gyvendavo žmonių špitolėje ir kokie likimo keliai juos ten nuvedavo, tikriausiai žino vyresni Punsko gyventojai. Turbūt išlikusi kokia nors dokumentacija parapijos archyvuose. Dabar būtų įdomu sužinoti, kaip veikė tų laikų socialinės globos sistema Punsko, Seinų parapijose, kai žmonės negaudavo senatvės ar invalidumo pensijų ir negalėdavo tikėtis šeimos išlaikymo. Apie elgetavusius kaimuose žinome jau tik iš literatūros ar jau mirusių žmonių pasakojimų, nes socialistinės „gerovės“ valstybėje elgetauti buvo griežtai draudžiama. Paprasčiausiai įdomu kuo daugiau sužinoti apie špitolės gyventojus. Reiktų užrašyti dar neišdilusius prisiminimus – juk tai mūsų krašto istorija.

Špitolė, pasipuošusi Žolinių atlaidams 2018 m.

Alicijos Krakauskienės nuotr.

Špitolė dabar

Alicijos Krakauskienės nuotr.

Prelatas Kazimieras Urbonavičius

ALGIMANTAS KATILIUS

Kazimieras Urbonavičius gimė 1874 metais sausio 14 dieną Kidoliškių kaime, Marijampolės parapijoje, Šunskų valsčiuje. Jo tėvas buvo apsišvietęs ūkininkas, mokėsis gimnazijoje, mokėjo rusų, lenkų, lotynų kalbas.

Urbonavičių šeimoje buvo dešimt vaikų: keturi berniukai ir šešios mergaitės. Kazimieras buvęs priešpaskutinis ir tik jis vienas leistas į mokslus. Pradžios mokyklą baigė Marijampolėje, kur jo mokytojas buvo poetas aušrininkas Tomas Žičkis-Žičkauskas. Marijampolės gimnazijoje baigė keturias klases. 1891 metais liepos 4 dieną priimtas į Seinų kunigų seminariją. Tais metais į seminarijos pirmą kursą įstojo penkiolika klierikų. Pagal kilimo vietas daugiau pirmakursių buvo iš lietuviškų parapijų. Tokių buvę devyni. Du iš Seinų parapijos, vienas iš Suvalkų, kiti trys iš grynai lenkiškų parapijų. Tų metų kurse buvo Antanas Tulaba, kuris vėliau tapo marijavitu. Kunigystės šventimus gavo dešimt klierikų. K. Urbonavičiaus mokymosi Seinų kunigų seminarijoje metais veikė slapta lietuvių klierikų organizacija. Jis aktyviai dalyvavo jos veikloje. Juozapas Stakauskas savo studijoje rašo: „Pranui Būčiui išvažiavus į Akademiją lietuvių draugija veikė silpniau. Veiklesni ir gabesni vadai Kazimieras Urbonavičius, Petras Bulvičius, Sendzikas, Ruseckas. Urbonavičius buvo poetas, rašė originalių eilių ir siūsdavo jas į užsienio lietuvių spaudą, vertė kai kuriuos dalykus iš Mickevičiaus poezijos, buvo parašęs „Martyrologium“ – komediją, pašėpiančią klierikų ir profesorių

ydas.“ (Juozapas Stakauskas, Naujieji nacionalizmai ir Katalikų Bažnyčia Lietuvoje, sudarė Algimantas Katilius, Vilnius: Aidai, 2003, p. 198) Seinų kunigų seminarijoje tais laikais lietuvių kalba nebuvo dėstoma. Klierikai, norėdami gerai išmokti lietuvių kalbą ir taip tinkamai pasiruošti pastoraciniam darbui parapijose, jos mokydavosi slapta. Seminariją pabaigus tokiam slaptam lietuvių kalbos mokytojui Pr. Būčiui šio darbo ėmėsi K. Urbonavičius ir Petras Bulvičius. Apie tokias pamokas žinojo seminarijos rektorius Jonas Giedraitis, bet nieko nedarė. (Juozapas Stakauskas, Naujieji nacionalizmai ir Katalikų Bažnyčia Lietuvoje, p. 224–225) Slapta klierikų draugija leido rankraštinius laikraščius. Iš pradžių vadinosi „Knapt“, o paskui vardas pakeistas į „Vilties“. Į šiuos laikraščius savo straipsnius rašydavo ir K. Urbonavičius. (Juozapas Stakauskas, Naujieji nacionalizmai ir Katalikų Bažnyčia Lietuvoje, p. 232) Seminarijoje jis skaitė lenkų ir rusų literatūrą. Antanas Vaičiulaitis Urbonavičiaus biografinėje apybraižoje rašo: „Seminarijoj jam teko ir šiaip daugiau susidurti su poezija, nes A. Mickevičiaus, Slovackio ir Krasinskio veikalų skaitymas ten buvo privalomas. Dar jis mėgo skaityti Senkevičiaus ir Kraševskio istorines apysakas, jeigu minėti lenkų autorius. Bet labiau jis buvo pasinešęs į rusų poeziją, ir Aleksandras Puškinas lig šiai dienai pasiliko jo mėgstamiausias poetas, po kurio jam labai artimi yra Lermontovas ir Krylovas.“ (Antanas Vaičiulaitis, „Kun. dr. Kazimieras Urbonavičius-Kmitas“, in: Jonas

Kmitas (Kazimieras Urbonavičius), Vytis ir erelis, So. Boston: „Darbininko“ spauda, 1946, p. VIII–XIX) K. Urbonavičius kunigų seminariją baigė 1896 metais, bet dar buvo per jaunas išventinti kunigu. Kunigu išventino Varšuvos arkivyskupijos sufraganas vyskupas Kazimieras Ruškevičius 1897 metais vasario 7 dieną Varšuvoje.

Po seminarijos baigimo kun. K. Urbonavičius pusę metų negavo paskyrimo ir gyveno pas marijonus Marijampolėje. Paskui buvo paskirtas laikinai į Kaimelio filiją. Joje prabuvo iki 1901 metų. Čia kunigaudamas susitikdavo su Petru Kriaučiūnu, kuris tuomet buvo teisėjas Plokščiuose. Gaudavo lietuviškos spaudos ir ją platino. Iš Kaimelio kun. K. Urbonavičius perkeltas vikaru į lenkišką Pašventės (Pošwiętnę) parapiją, kurioje kunigavo 1901–1904 metais. Šioje parapijoje jis nebuvo mėgstamas dėl aiškaus lietuviško nusistatymo. Buvo siekiama jį iškelti. Dvasinė vyresnybė norėjo kun. K. Urbonavičių skirti Veiverių mokytojų seminarijos kapelionu, bet valdžiai nesutikus leisti tikybą dėstyti lietuvių kalba, jis vietos atsiskaitė. Už tai buvo tardomas. Vengdamas didesnių represijų, 1904 metais pabaigoje sumanė vykti į Šveicariją studijuoti, bet apsigalvojo ir išplaukė į JAV. (Punsko, Seinų ir Lazdijų krašto knygnešiai ir daraktoriai, sudarė Benjaminas Kaluškevičius, Kazys Misius, Sigitas Birgelis, Punkskas: „Aušros“ leidykla, 2017, p. 210)

Amerikoje kun. K. Urbonavičiui teko dirbti įvairiose parapijose. Pirmiausia atvykusiam į JAV

Seinų kunigų seminarija 2006 m.

kun. Antanas Staniukynas pavedė Shamokin, Pa parapiją. 1910 metais jis atsikėlė į Naująją Angliją, kur iki 1913 metų klebonavo Lowelly parapijoje (čia nupirko kleboniją). Po to paskirtas į Brocktoną, Mass. Čia įsteigė sekmadienio ir vasaros mokyklas, kurias lankė per tūkstantį vaikų ir jaunuolių. 1919–1930 metais klebonavo Šv. Petro lietuvių parapijoje So. Bostone. Sveikatai pablogėjęs pasiprašė perkelti į Šv. Jurgio parapiją Norwoode. 1930 metais, užsikrėtus kraujui, buvo amputuota koja. Išėjęs iš ligoninės tapo rezidentu Šv. Petro parapijoje So. Bostone. Kurį laiką gyveno Marianapoly, kur dėstė literatūrą Marianapolio kolegijoje ir redagavo „Studentų žodį“.

Spaudoje K. Urbonavičius pradėjo bendradarbiauti mokydamasis seminarijoje. 1892 metais „Ūkininke“ išspausdintas jo eilėraštis „Lūkestis našlaitėlės“, 1894 metais „Vienybėje lietuvininkų“ – pora apysakų. Savo kūrinius K. Urbonavičius pasirašinėjo slapyvardžiu Jonas Kmitas. Bendradarbiavo laikraščiuose „Žvaigždė“, „Draugas“, „Moksleivis“, „Tautos rytas“,

„Studentų žodis“, „Motery dirva“, „Šv. Kazimiero aidai“, „Amerika“, „Vytis“, „Darbininkas“. Paskutinį laikraštį 21 metus redagavo. Tarp Pirmojo ir Antrojo karų buvo tapęs pirmaujančiu lietuvių publicistu Amerikoje. Kun. K. Urbonavičius reiškėsi kaip poetas ir prozos kūrinių autorius. Išėjo jo poezijos rinkiniai „Eilės“ (1921), „Kvieslys į laisvę“ (1947). Išspausdintos prozos knygos: „Mūsų socialistai“ (1906), „Biurokratai“ (1907), „Bajoro uošvis“ (1916), „Vaizdeliai“ (1917) ir svarbiausias jo kūriny „Vytis ir Ereilis“ (1946). Parašė vieną biografinę apybraižą „Kun. J. Navickas. Jo gyvenimo ir asmens bruožai“ (1943). Išvertė Marko Twaino, Charles Dickenso kūrinių. Rankraštyje liko drama apie šv. Kazimierą.

Anot A. Vaičiulaičio, K. Urbonavičius į savo poeziją daugiau žiūri kaip į visuomenės prievolės atlikimą ir patarnavimą. Dėl to jo eilėraščiuose esama nemažai einamųjų ir proginių temų. Jau jo poezija rodo, kad K. Urbonavičius buvo linkęs į publicistiką. Taip savo apybraižoje rašo ir A. Vaičiulaitis: „Kun. K. Urbonavičiaus eilių pobūdis

yra paaiškinamas dar ir tuo, kad pirmoj vietoj jis turi publicisto prigimtį. Jis mėgsta sekti pasaulio ir artimesnės visuomenės įvykius diena iš dienos, darytis iš jų išvadas ir reaguoti. Jis reaguoja ne tiek šneka, gyvu žodžiu, kiek raštu. Iš čia ir eina gausus jo darbas publicistikoje. Jis sakosi, kad jam geriausiai sekasi rašyti, kada jis gali „ant ko užsisėsti“, – paimti ir sudirbti priešingas idėjas.“ (Antanas Vaičiulaitis, „Kun. dr. Kazimieras Urbonavičius-Kmitas“, p. XV).

Kun. K. Urbonavičius aktyviai reiškėsi JAV lietuvių visuomeninėje veikloje. Jis darbavosi tokiose organizacijose: „Tautos taryba“, „Tautos fondas“, „Kunigų vienybė“, „Darbininkų sąjunga“, „Vyčiai“, „Amerikos lietuvių Romos katalikų federacija“. 1940 metais Vytauto Didžiojo universitetas suteikė jam garbės daktaro laipsnį. 1947 metais popiežius Pijus XII pakėlė kun. K. Urbonavičių prelatu.

Kun. K. Urbonavičiaus 70 metų jubiliejaus proga laikraštyje „Ateitis“ išspausdintame straipsnyje rašoma: „Jis dalyvauja lietuvių organizacijų steigime, pats vadovauja, ruošia paskaitas referatus; steigia lietuvių parapijas, choras, stato bažnyčias ir kitus pastatus, dalyvauja suvažiavimuose, konferencijose, ypač pamėgęs jaunimą ir moksleiviją. Įkūrė mokiniams ir studentams mėnesinį žurnalą „Studentų žodį“ ir pats redaguoja ir rašo jame.“ (Jonas Vaidelys, „Rašytojui K. Urbonavičiui – Jonui Kmitui 70 metų“, in: Ateitis, 1944, sausio 15, p. 3)

Mirė prelatas kun. K. Urbonavičius 1952 metais kovo 1 dieną Bostone.

Paskutinėje vidurinės mokyklos klasėje

ROKIŠKĖNAS

Kokios nuotaikos vyravo pokario Lenkijoje? Papasakosiu apie vieną įvykį mūsų klasėje. Ji pirmoji po karo Miastke turėjo laikyti abiturus egzaminus. Mūsų klasėje buvo šešiolika moksleivių: aštuonios merginos ir aštuoni vaikinai. Pagal abėcėlę pirmoji buvo Teresa Beska. O mes su broliu – pačioje pabaigoje.

Teresa Beska papasakojo štai tokią istoriją. Ji sėdėjo suole su drauge Marianna Błaszczuk. Vyko mokslo apie Lenkiją pamoka. Ją vedė jaunas mokytojas, uolus liaudies valdžios šalininkas. Pamokos pradžioje pateikė temą „Kuo skiriasi 3 metų planas nuo 6 metų plano?“.

Beska užsirašė temą popieriaus lapely. Kadangi tema buvo nuobodi, tai su drauge ėmėsi įdomesnių dalykų. Per pamoką garsiai kalbėtis jos negalėjo, tad „susirašinėjo“ piešinukais. Apie ką? Kaip paprastai merginos – apie vaikus.

Savo išsvajotą vaikina Teresa nupiešė gražų, raudonskruostį, drūtą, o draugės vaikina – bjaurų ir labai liesą. Išėjo taip, kad saviškį nupiešė po pamokos tema ten, kur buvo užrašiusi žodžius „3 metų planas“, o draugės bjaurų ir liesą vaikina – gale, kur buvo žodžiai „6 metų plano“. Kai jau merginos pasikeitė informacija, kitoje lapelio pusėje ėmė žaisti laivus. Atrodo, tuo pačiu metu mes su draugu po suolu žaidėme šachmatais. Tačiau mes sėdėjome klasės gale, o jos prieky.

Mokytojas pastebėjęs staiga prie jų priėjo ir čiupo lapelį. Ir gal nebūtų buvę tragedijos, jei jis nebūtų apvertęs lapo ir pamatęs pamokos temos su dviem karikatūromis. Ten, kur 3 metų planas – gražus ir sveikas vaikinai, o kur šiuo metu visos tautos pastangomis įgyvendinamas 6 metų Liaudies Lenkijos atstatymo planas – sulysęs, bjaurus pilietis. Juk tai pasišaipymas iš partijos planų, Lenki-

jos politinės padėties, valdžios ir t. t.

Su lapu – įrodymu nuskubėjo pas mokyklos direktorių. Direktorius, įpareigotas informuoti apie bet kokius nepaklusnumo teisėtai valdžiai ir maištavimo atvejus, pranešė apie tai Saugumo tarnybai (UB).

Beska buvo iškviesta į Saugumo tarnybą. Kaip man sakė, sėdėjo ten visą naktį. Ją tardė keli pareigūnai. Labiausiai domėjosi tuo, ar ji pati tai sugalvojo, ar gal kas ją įkalbino.

Ketinta Teresą išmesti iš mokyklos. Ją išgelbėjo tik tai, kad brolis priklausė Lenkijos jaunimo sąjungai ir ėjo svarbias pareigas.

Šiuo metu Miastko bendrojo lavinimo mokyklos monografijoje Teresa Beska vardijama kaip pirmoji mokyklos absolventė. Ir ji yra garbės viešnia visokiausių jubiliejinių iškilnių metu. O tiek nedaug trūko, kad ši garbinga vieta būtų atitekusi kam kitam, ne Teresai Beskai.

Tomas Vaznelis mirė, būdamas vos 33 metų...

Atrodė, ilgas kelias laukė, šaukė gyventi, keliauti.

Deja, netikėtai išėjo, iš kur negrįžta niekas.

Paliko svajones, godas, namus...

Jūsų brangaus Sūnaus niekas nesugrąžins.

Norėtume, kad mūsų žodžiai Jus sielvarte sušildytų,
paguostų, gyventi šauktų ir
ašaras nušluostytų nuo skruostų...

Skaudžios netekties valandą nuoširdžiai užjaučiame
mirusio Tomo Vaznelio tėvus, dukrytę Nadiją,
seses, močiutę ir visus artimuosius.

**Lenkijos lietuvių draugija,
„Lietuvių namų“ Seinuose darbuotojai,
meno kolektyvų dalyviai**

Dėl **Juozo Budzinsko** iš Aradnykų mirties
žmoną Onutę bei sūnus Gžesių
ir Genių su žmona Eva ir vaikais Violeta ir Artūru
nuoširdžiai užjaučia

**Velionio seserys Halina ir Zosė bei brolis Jonas
su šeimomis**

Užjaučiame Teresę Vainaitę-Matviejčik
dėl mamos **Magdalenos Vainienės** mirties.

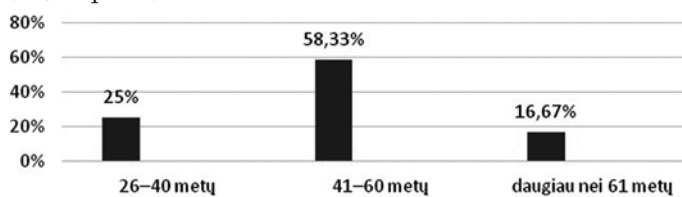
**Seinų bažnytinio choro ir
mėgėjų teatro „Kultuvė“ dalyviai**

Punsko valsčiaus socialinių problemų įvertinimas

Tęsinys.

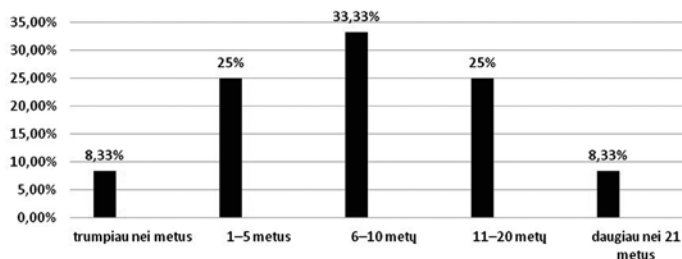
Pradžia „Aušros“ 2021 m. 7 nr.

Apklaustųjų amžius: nuo 26 iki 40 metų (25 proc.), nuo 41 iki 60 metų (58,33 proc.) bei daugiau nei 61 metų (16,67 proc.).

93 diagrama. Jūsų amžius.

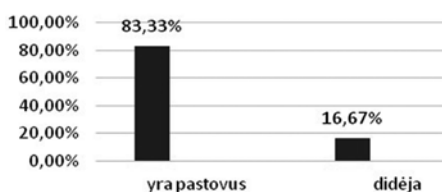
Pardavėjų paklausta taip pat, kiek metų jie dirba alkoholinių gėrimų pardavimo vietoje, kurioje jie buvo apklausti. Šie asmenys dirba nuo 1 iki 5 metų (25 proc.), trumpiau nei metus (8,33 proc.) bei nuo 6 iki 10 metų (33,33 proc.). Likusieji dirba nuo 11 iki 20 metų (25 proc.) ir daugiau nei 21 metus (8,33 proc.).

94 diagrama. Kiek metų dirbate alkoholinių gėrimų pardavimo punkte?

5.2 Alkoholinių gėrimų pardavėjų požiūris į priklausomybių problemą Punske valsčiuje

Pardavėjų nuomonė dėl alkoholinių gėrimų vartojimo skiriasi. 16,67 proc. apklaustųjų teigia, kad suvartoto alkoholio kiekis valsčiuje didėja, o 83,33 proc. pardavėjų patikina, kad jis išlieka pastovus.

95 diagrama. Įvertinkite, ar suvartojamo alkoholio kiekis Jūsų valsčiuje laikui bėgant...

66,67 proc. pardavėjų teigia, kad Punske valsčiuje alkoholis neparduodamas nepilnamečiams asmenims.

96 diagrama. Įvertinkite, ar dažnai Jūsų valsčiuje alkoholis parduodamas nepilnamečiams asmenims.

Be to, 25 proc. apklaustųjų susidūrė su situacija, kai nepilnametis asmuo prašė parduoti alkoholinių gėrimų parduotuvėje, kurioje jie dirba. Likusioji 75 proc. asmenų dalis su tokia situacija niekada nesusidūrė.

97 diagrama. Ar kada nors parduotuvėje, kurioje Jūs dirbate, nepilnametis asmuo bandė nusipirkti alkoholinių gėrimų?

Svarbu paminėti, kad 83,33 proc. pardavėjų patikina, jog niekada Punske valsčiuje nepardavė alkoholio nepilnamečiams asmenims. Tačiau 16,67 proc. apklaustųjų prisipažino, kad kartą ar kelis kartus jiems teko parduoti alkoholinių gėrimų nepilnamečiams asmenims.

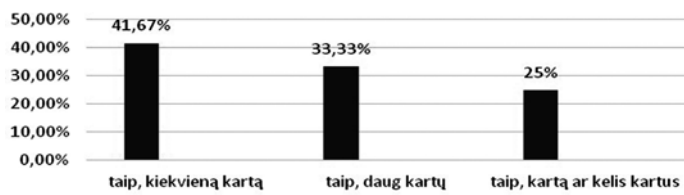

98 diagrama. Ar kada nors teko Jums parduoti alkoholio nepilnamečiams asmenims?

41,67 proc. apklaustųjų patikino, kad kiekvieną kartą, kai abejoja dėl kliento amžiaus, prašo jo asmens dokumento. 33,33 proc. pardavėjų teigia, jog dažnai prašo

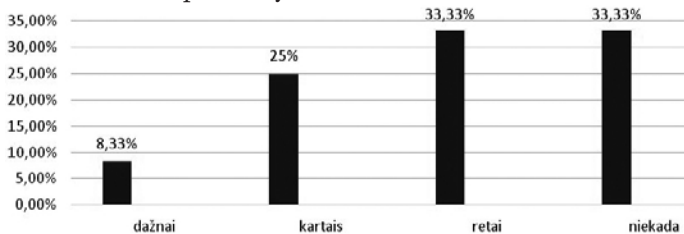

pateikti asmens tapatybės kortelę, norėdami patvirtinti kliento amžių, o likusioji apklaustųjų dalis (25 proc.) vieną ar kelis kartus klausė kliento amžiaus.

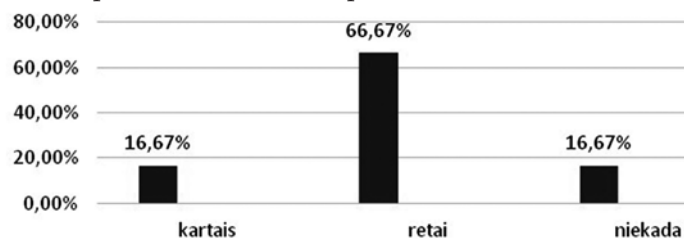
99 diagrama. Ar kada nors, norėdamas patvirtinti kliento amžių, prašėte jo pateikti asmens tapatybės kortelę?

25 proc. pardavėjų patikina, kad, jų nuomone, kartais atsitinka taip, jog pažeidžiama teisė vairuojant automobilį pavartojus alkoholio, o 8,33 proc. apklaustųjų nurodė, kad tokios situacijos dažnai pasitaiko. Likusioji respondentų dalis (33,33 proc.) niekada su tokia situacija nesušidūrė arba tai pasitaikydavo retai.

100 diagrama. Įvertinkite, ar dažnai Jūsų valsčiuje žmonės vairuoja transporto priemones pavartoję alkoholio.

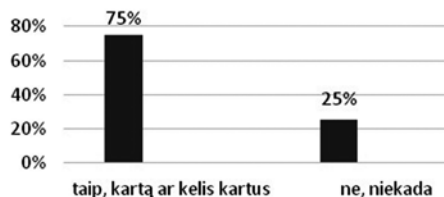
Pardavėjai atsakė taip pat į klausimą, ar Punsko valsčiuje parduodamas alkoholis neblaiviems asmenims. 16,67 proc. apklaustųjų patikino, kad alkoholis neparduodamas neblaiviems asmenims, retai (66,67 proc.) arba kartais parduodamas (16,67 proc.).

101 diagrama. Įvertinkite, ar dažnai Jūsų vietovėje alkoholis parduodamas neblaiviems asmenims.

75 proc. asmenų patikino, kad vieną ar kelis kartus susidūrė su situacija, kai neblaivus asmuo bandė nusipirkti alkoholio toje vietoje, kurioje jie dirba, o 25 proc. respondentų niekada su tokia situacija nesušidūrė.

102 diagrama. Ar kada nors teko susidurti su situacija, kai neblaivus asmuo vietoje, kurioje Jūs dirbate, bandė nusipirkti alkoholio?

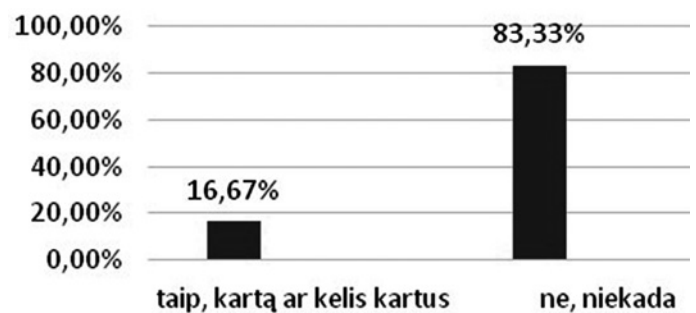

2021 m. rugsėjo 14 d. po ilgos ir alinančios ligos į amžinybę išlydėjome
A. A. JUOŽĄ BUDZINSKĄ
iš Aradnykų.

Nuoširdžiai dėkojame giminėms, kaimynams, pažįstamiems už maldas, aukas, užuojautos žodžius. Giesmininkams už gražias giesmes, gaisrininkams-savanoriams už garbės sargybą, kunigui Jaroslavui Kalinovskiui – už gedulingas šv. Mišias ir palydėjimą į paskutinę a. a. Juozo kelionę. Labai ačiū tariame Seinų ligoninės ypač jaunosios kartos gydytojams bei seselėms už mūsų artimojo gydymą ir slaugymą.

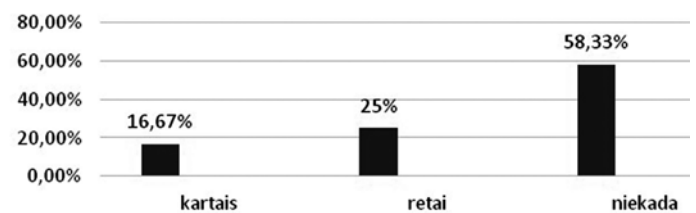
Liūdintys žmona, sūnūs, marti ir anūkai

83,33 proc. respondentų teigia, jog niekada nepardavė alkoholio neblaiviems asmenims. Tai išties džiuginanti žinia.

103 diagrama. Ar kada nors pardavėte alkoholio neblaiviam asmeniui?

Į klausimą, ar dažnai pardavėjai susiduria su situacija, kai parduotuvės klientai geria alkoholinius gėrimus parduotuvėje ar šalia jos, 58,33 proc. apklaustųjų atsakė, jog niekada tokių situacijų nebūna arba būna labai retai (25 proc.), o 16,67 proc. asmenų pasirinko atsakymą „kartais“.

104 diagrama. Nurodykite, ar dažnai Jūsų vietovėje pasitaiko situacijų, kai parduotuvės klientai geria alkoholi parduotuvėje ar šalia jos.

(Bus daugiau)

Lietuvos žiniasklaida

2021 09 13–25

Kad Lietuvos visuomenė susiskaldžiusi, žinoma ne pirmas dešimtmetis. Ko gero, pirmiausia tai ėmė matytis atkūrus Nepriklausomybę, kai vieni piliečiai buvo už dešiniuosius ir Vytautą Landsbergį, kuris neslėpė savo neapykantos buvusiai santvarkai, tarybinei valdžiai ir buvusiems komunistams, o kita visuomenės dalis palaikė komunistą Algirdą Brazauską ir „buvusius“. Sako, net šeimose dėl to kildavęs ne vienas „karas“.

2020 metais, pasaulyje įsisiautėjus koronavirusui (COVID-19), šalyje tiesiog pats gyvenimas reikalavo vieningumo ir susitelkimo bandant atsilaikyti prieš ligą, kasdien nusinešančią ne vieną gyvybę – juk niekas nežinojo, kuo viskas baigsis. Tada ir tos priešpriešos, regis, buvo mažiau.

Tačiau ir šuo kariamas pripranta – visuomenėje ėmė rasti vis daugiau „gudresnių“ ir už mokslininkus piliečių, sakančių, kad apsauginės kaukės – nereikalingas išsigalvojimas, o atsiradusi vakcina – tik geras vaistų gamintojų verslo planas: juk anksčiau, kol sukurdavo vakciną, praeidavo metų metai, o čia – vos keli mėnesiai, ir skiepo pasekmės sveikatai dar nežinomos. Be to, ir pasiskiepijus nėra garantijos, jog tikrai nesusirgsi.

Vėl susipriešinimas visuomenėje. Kur dar raginimai nepasiskiepijusiems taikyti įvairius ribojimus. Skiepus neigiantys antivakseriai siūlymuose įžiūrėjo diskriminaciją ir net žmogaus teisių pažeidimą. O dar – valdančiosios daugumos Seime iniciatyvos dėl Partnerystės įstatymo, lengvųjų narkotikų legalizavimo, ribojimų dėl alkoholio pardavimo švelninimo... Visa tai, be abejo, įpylė nemažai benzino į visuomenės susipriešinimo laužą. Tai pademonstravo ir Vilniuje bei Kaune

vykę šeimų ir LGBT maršai, kurių dalyviai įvairiais būdais reiškė „didelę meilę“ vieni kitiems.

Paskutinis faktorius, vėl smarkiai supriešinęs piliečius – Vyriausybės nutarimas nuo rugsėjo 13 dienos į didesnes nei 1500 kv. metrų ploto parduotuves įleisti tik su galimybių pasu. Mažesnės parduotuvės apsidžiaugė – pirkėjų padaugėjo, bet nepatenkinti dideli prekybos centrai: žmonės eina ten, kur tavęs prie įėjimo niekas nestabdo ir netikrina.

Vis didėjantį susipriešinimą visuomenėje pripažįsta politikai, politologai, piliečiai. Kai kas čia išvelgia priešišku jėgų veiklą. Į tai dėmesį atkreipė ir Lietuvos kariuomenės Strateginės komunikacijos departamento analitikai. Anot jų, privalomas veido apsaugos priemonių, ypač kaukių, dėvėjimas išlieka pagrindine klaidinančios informacijos tema, kurią eskaluojant siekiama sukelti didesnę visuomenės nepasitenkinimą ir susiskaldymą. Pastebima, jog išnaudojant koronaviruso kontekstą, vis dažniau skatinama nesilaikyti valdžios reikalavimų dėvėti kaukes, kritikuojami ir įžeidinėjami valdžios atstovai ir institucijos.

Apie visuomenės susiskaldymą „Žinių radijuje“ kalbėjo ir Advokatų tarybos pirmininkas Ignas Vėgėlė. „Klausimas dėl Vyriausybės nutarimų ir ribojimų teisėtumo ekspertams kilo dar prieš metus. O tai, kas šalyje vyksta šiuo metu, yra žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių pažeidimas“, – sakė jis. Pasak I. Vėgėlės, Vyriausybės priimti sprendimai kenkia demokratijai, o galimybių pasą bus galima lyginti su Kinijos visuomenės kontroliavimo sistema. „Yra tokių gandų, jog tie duomenys kaupiami. <...> Po truputį pradedami rinkti jūsų duomenys, išsiaiškinama, kur

jūs lankotės, po truputį tie duomenys susiejami su jūsų atsiskaitymais ir po truputį susidaroma nuomonė apie žmogų, koks jis yra. Visur yra ribos ir tam tikro privatumo: kalbant apie socialinius tinklus, mes patys jo atsisakome, bet dabar tas duomenų sekimas peržengia privataus asmens gyvenimo neliečiamumą. Ir kai tos ribos peržengiamos, mes einame nebe demokratinės valstybės link“, – kalbėjo teisininkas.

Pasak I. Vėgėlės, Vyriausybė turi kalbėtis su žmonėmis. „Mano supratimu, mes neteisėtai ribojame žmogaus teises ir laisves. Ir ribojame ten, kur nereikėtų riboti. Kai žmogui draudžiama užėiti į parduotuvę nusipirkti maisto, tai yra neteisinga. Ką mes turime padaryti, tai pradėti kalbėtis ir parinkti tik tas priemones, kurios yra tikrai būtinos rezultatui pasiekti. Tam, kad neturėtume dar vieno karantino, kad vėl neturėtume užpildytų lovų ligoninėse, reikia kalbėtis. Dabar esame susiskaldę iki negalėjimo ir susiskaldymas yra toks, kokio Lietuvoje niekada nėra buvę“, – sakė advokatas.

Apie visuomenės susiskaldymą portale delfi.lt paskelbtame straipsnyje „Valdančiųjų planas Lietuvai: griežti ribojimai, visuomenės susiskaldymas ir jėgos struktūros“ rašė Virgilijus Jukna, Seimo narys, Darbo partijos pirmininko pavaduotojas: „Prasidėjo trečioji šios valdančiosios daugumos Seimo sesija. Pradėjome ją mingais, susiskaldžiusia visuomene, šalia svarbiausių valstybės objektų budėjo gausios policijos ir kitų tarnybų pajėgos. <...> Tikriausiai tokių vaizdų su antriaušiniais automobiliais ir šimtais pareigūnų niekas neprisimena. Tai yra rezultatas to, kad valdantieji net nesiruošia kalbėtis ir girdėti kitą pusę. Jie priėmė

sprendimus, surūšiavo žmones į turinčius galimybių pasą ir neturinčius, ir tiek žinių. Tuomet su vienais galima kalbėtis, o kiti po 4 metų galės ateiti ir išsirinkti kitą valdžią.

<...> Jeigu turėsime bankrotų bangą, tai iš paramos verslui, kuris kūrė darbo vietas ir mokėjo mokesčius, turėsime užtikrinti pašalpų mokėjimą iš to paties valstybės biudžeto, kuris nėra jau toks pripildytas. Būtina užtikrinti mechanizmą, kuris padės labiausiai pandemijos nustekentam verslui išsilaikyti. Verslas juk laikosi visų nurodymų, tad kodėl iš jų tik reikalaujama, o kur sprendimai? Tikiuosi, kad susikoncentravę į draudimus ir žmonių skirstymą valdantieji prisimins ir tai, kad žmonėms už susitelkimą reikia padėti, o ne tik bausti.“

Minėtame portale Vladimiro Laučiaus kalbintas filosofas Alvydas Jokubaitis kritikavo kitaip nei ji galvojančių negirdinčią valdžią, kuri savo sprendimais tampa vis labiau represinė ir panašėja į diktatūrą: „Rūpestis visuomenės sveikata negali peržengti žmonių laisvės. Laisvė neturi tokios sąlygos – būti sveikam.“

<...> Dabar ji (valdžia) diktuoja diktantą, ir tai siutina žmones.“ Anot pašnekovo, mūsų demokratija jau seniai sirgo lėtine liga, kurią pandemija dabar tik paaštrino. „Parlamentarai prarado sugebėjimą rimtai atstovauti piliečiams ir nebeturi klausos jų balsui. Anksčiau iš parlamentarizmo idėjos tyčiojosi europarlamentarai, dabar tai tapo vietinių veikėjų užsiėmimu“, – sakė delfi.lt pašnekovas.

Po ilgokos pertraukos, situacijai nepaliojama blogėjant, tarp aktualiausių temų šalies gyvenime ir žiniasklaidoje vėl atsидūrė COVID-19. Nuo pat vakcinavimo pradžios 2020 metų pabaigoje Prezidentas Gitanas Nausėda buvo iškėlęs tikslą iki liepos mėnesio paskiepyti 70 proc. gyventojų. Deja, net ir rugsėjo mėnesį pilnai vakcinuota beveik 59 procentai. O situacija kasdien vis blogyn: liepą susirgimų skaičius 100 tūkst.

DĖKOJAME

gerb. Punsco valsčiaus viršaičiui Vytautui Liškauskui ir valsčiaus darbuotojams už pastangas ir darbus atliekant kelio remontą, paklotą naują asfalto dangą.

Navinykų ir Agurkių kaimų gyventojai

gyventojų per 14 dienų buvo apie 20 ir įvairūs ribojimai buvę smarkiai sumažinti, o rugsėjo mėnesį skaičiai išaugo iki 520.

Valdžios raginimai nerizikuoti savo gyvybe ir skiepytis didesnio nesiskiepijančiųjų dėmesio nesulaukė. Kaip pastarosiomis dienomis paskelbė Statistikos departamentas, pagal susirgimų skaičių Lietuva pateko į blogiausią – juodąją – zoną.

Be abejo, valdžia buvo priversta į tai reaguoti, nors žmonės jau išvarginti dėl antrus metus besitęsiančios pandemijos, nenori vėl kažkokių suvaržymų. Pirmas valdžios žingsnis buvo neturinčiųjų galimybių paso patekimo į visuomeninės paskirties objektus ribojimas. Kaip rašė žiniasklaida, Seime paprašius įvertinti dabartinę situaciją, ministrėi pirmininkei Ingridai Šimonytei buvo sunku kontroliuoti emocijas. „Tai žinoma, kad manęs netenkina. Klausimas, ką aš galiu padaryti. Ką aš galiu padaryti, jeigu paštininkas, atėjęs į namus su slaugytoju paskiepyti vyresnio amžiaus žmogaus, susiduria su situacija, kai vyresnis žmogus skambina savo vaikams ir vaikai atkalbinėja tą žmogų nuo skiepo. Atsiprašau už emocijas“, – sakė premjerė. Anot ministrės pirmininkės, kadangi rekomendacijų neužtenka, ministrų kabinetas svarstys grįžimą prie privalomo kaukių dėvėjimo uždaroje patalpose. „Tuo tikslu reikės vėl įvesti karantiną, kadangi pagal ekstremalią situaciją tokio reikalavimo nustatyti negalime. O rekomendacijos Lietuvoje, skirtingai nei Skandinavijos šalyse,

suprantamos kaip kažkas, ko visiškai nebūtina laikytis“, – sakė I. Šimonytė.

Į premjerės mintis dėl galimo dar vieno – trečio – karantino skelbimo sureagavo ekonomistas profesorius Raimondas Kuodis, kuris ir anksčiau yra griežtai pasisakęs apie vengiančius skiepytis, visą tai aiškinant žmogaus teisėmis. Šįkart jo mintis, išsakytas „Facebook“ profilyje, perteikė lrytas.lt: „Kartoju seną siūlymą pabaigt su virvutės stumdymu: kas nesiskiepijo (be rimtos priežasties), pats moka už gydymą. Bausti visą ekonomiką yra neteisinga. Bausti besisaugančius, jų planines operacijas paaukojant neatsakingiems, – neteisinga. Mokėti piarščikams/žiniasklaidai už virvutės stumdymo procesą – be ryšio, galima tuos pinigus protingiau išleisti“, – rašė profesorius.

Tuo metu G. Nausėda, viešėdamas Niujorke Jungtinių Tautų Organizacijoje, sakė, kad centrinė valdžia turi imti pavyzdį iš gerus rezultatus rodančių savivaldybių, norint pasiekti aktyvesnį skiepijimąsi nuo COVID-19 visoje šalyje. Kaip pranešė naujienų agentūra BNS, Prezidentas taip pat pabrėžė, kad gąsdinimo politika gali duoti priešingą rezultatą. „Baikime vieną kartą vieni kitus gąsdinti. Per pastaruosius mėnesius buvo tiek tų neigiamų emocijų, mėginimų daugiau tokios, sakyčiau, griežtos retorikos ar tam tikrų griežtų priemonių galimybės būdu paveikti žmonių norą vakcinuotis“, – žurnalistams sakė šalies vadovas G. Nausėda.

Kviečiame prenumeruoti lietuviškus leidinius

**Visus leidinius galima prenumeruoti ištisus metus
„Aušros“ redakcijoje Punske (Mickevičiaus g. 23) ir**

LLD būstinėje Seinuose (Vilniaus g. 9) arba

banko pavedimu – mokėjimo paskirtyje nurodyti prenumeruojamą leidinį.

Adresas Stowarzyszenie Litwinów w Polsce, 16-500 Sejny, ul. Wileńska 9

SWIFT / BIC kodas POLU PL PR

Bankas Bank Spółdzielczy Sejny, ul. Powstańców Sejneńskich 1, 16-500 Sejny

Sąsk. nr. PL 23 93540007 0000 0000 0198 0002